

REPUBLIKA HRVATSKA
PUČKI PRAVOBRANITELJ

Sažetak Izvješća pučke pravobraniteljice za 2013. godinu

Zagreb, 31.ožujka 2014.

Sadržaj:

1. UVOD	1
<hr/>	
2. STATISTIČKI PODATCI ZA 2013. GODINU	2
<hr/>	
2.1 Podaci o postupanju Ureda	2
2.2. Statistički podaci o pojavama diskriminacije	3
<hr/>	
3. PODRUČJA ZAŠTITE LJUDSKIH PRAVA I SUZBIJANJA DISKRIMINACIJE	4
<hr/>	
3.1. Pravosuđe	4
3.2 Prava nacionalnih manjina	4
3.3. Diskriminacija temeljem rase ili etničke pripadnosti te nacionalnog podrijetla	5
3.4. Obnova i stambeno zbrinjavanje	6
3.5. Statusna prava građana	7
3.6. Postupanje policijskih službenika	8
3.7. Radni i službenički odnosi	8
3.8. Diskriminacija na području rada i zapošljavanja	11
3.9. Umirovljenici i starije osobe	12
3.10. Diskriminacija temeljem dobi	13
3.11. Socijalna skrb i obiteljsko - pravna zaštita	14
3.12. Ovrhe	16
3.13. Prava hrvatskih branitelja i članova njihovih obitelji	17
3.14. Zdravlje	17
3.15. Diskriminacija u području zdravlja	18
3.16. Obrazovanje	19
3.17. Diskriminacija u području i temeljem obrazovanja	19
3.18. Diskriminacija temeljem vjere	20
3.19. Neprihvatljivo i diskriminatorno izražavanje u javnom prostoru	21
3.20. Imovinskopravni odnosi	21
3.21 Zaštita okoliša	22
<hr/>	
4. OSOBE LIŠENE SLOBODE I OBAVLJANJE POSLOVA NACIONALNOG PREVENTIVNOG MEHANIZMA	23
<hr/>	
5. OPĆE INICIJATIVE	26
<hr/>	
6. SUDJELOVANJE U IZRADI PROPISA	26
<hr/>	
7. PROMOCIJA LJUDSKIH PRAVA, DOMAĆA I MEĐUNARODNA SURADNJA TE JAVNO DJELOVANJE	27
<hr/>	

8. LJUDSKI POTENCIJALI, ORGANIZACIJA RADA I PRORAČUN UREDA	29
---	----

9. ZAKLJUČAK	30
--------------	----

1. UVOD

S ciljem davanja cjelovite i sveobuhvatne slike o zaštiti i promociji ljudskih prava i pojavama diskriminacije u Republici Hrvatskoj, Izvješćem je obuhvaćeno postupanje pučke pravobraniteljice sukladno Zakonu o pučkom pravobranitelju, Zakonu o suzbijanju diskriminacije i Zakonu o nacionalnom preventivnom mehanizmu. Uz prikaz statističkih podataka o našem postupanju i o pojavama diskriminacije u 2013. g, analizu i ocjenu stanja navodimo prema područjima, ponajviše utemeljeno na pritužbama građana, ali i brojnim drugim izvorima informacija. Povrh postupanja po pritužbama, izvještavamo i o našim sudjelovanjima u javnim raspravama, povodom donošenja ili izmjena propisa, promoviranjem važnih tema u javnosti, suradnji s nevladinim organizacijama i drugome.

Ovaj Sažetak Izvješća podnosimo temeljem članka 215. Poslovnika Hrvatskog sabora i njime dajemo samo najosnovnije podatke o radu Ureda, ljudskim pravima i suzbijanju diskriminacije u 2013, vodeći računa o tome da ne smije biti duži od 30 stranica. Za detaljnije podatke, ocjene i obrazloženja, upućujemo na cjeloviti tekst Izvješća, dostupan na www.ombudsman.hr i www.sabor.hr.

Dvije su važne okolnosti obilježile naš rad u 2013. godini – imenovanje nove pučke pravobraniteljice i zamjenica, slijedom čega su doneseni i novi podzakonski akti važni za rad Ureda, kao i veliki porast pritužbi građana. Ukupno je zaprimljeno 3021 novih pritužbi, što je porast od čak 63 posto u odnosu na 2012. godinu. Građani često ne znaju kako mogu zaštititi svoja prava i kome se trebaju obratiti za pomoć, a mnogi su od nas očekivali pravne savjete ili zastupanja, obraćali su nam se jer drugdje nisu mogli dobiti relevantne informacije. Posljedice gospodarske krize i sve teže socijalno stanje također su vidljivi kroz brojne pritužbe, neovisno o području na koje se odnose – socijalnu sigurnost, prava iz rada, sudjelovanje u ovršnim postupcima ili druga. Građani i dalje nemaju dovoljno informacija o tome što je diskriminacija odnosno ne znaju je prepoznati, a mnogi se boje prijavljivanja. Iako je u RH uspostavljen relativno dobar zakonodavni okvir, provedba zakona i dalje zaostaje, a građani ne mogu ostvariti svoja zakonska prava. Državna tijela im često ne odgovaraju na upite ili prekoračuju rokove u rješavanju zahtjeva, a u više se nadležnih tijela posebno izazovnim pokazalo pravovremeno okončanje upravnih postupaka povodom žalbi.

Tijekom 2013., Ured je djelovao uz iznimno ograničene prostorne i financijske uvjete, a njegovo normativno jačanje do kojeg je došlo tijekom 2012., nije popraćeno izdvajanjem dostatnih financijskih sredstava, kako bi nove ovlasti mogli kvalitetno i pravovremeno provoditi. Sve preporuke i dokumenti relevantnih tijela VE, UN i EU, traže da se uredima pravobranitelja osiguraju adekvatni materijalni i kadrovski uvjeti za rad, kako bi mogli štititi, promovirati i monitorirati ljudska prava u svojim zemljama. Upravo očekivanja šire javnosti, međunarodnih dionika, ali i nas samih koji smo građanima dostupni i ulažemo svoja znanja i vještine u zaštitu i promicanje njihovih prava, postavljaju pred nas još veće izazove, a stručnost, pravovremenost, neovisnost i relevantnost u izvršenju danih ovlasti svakako su nam prioriteta i vodilje u radu.

2. STATISTIČKI PODATCI ZA 2013. GODINU

2.1 Podaci o postupanju Ureda

Tijekom 2013. godine, otvoreni su 3021 novih predmeta. Osim postupaka pokrenutih temeljem pritužbi građana te pritužbi koje su podnosile treće osobe, postupci su pokretani i na vlastitu inicijativu, temeljem saznanja iz medija. Dodatno, svakodnevno je zapriman velik broj upita putem telefona, a u Uredu je obavljeno i 459 razgovora s građanima. Broj novootvorenih predmeta veći je za 63% u odnosu na 2012., kada ih je bilo 1849. Pri tome, došlo je do značajnog porasta broja predmeta koji se tiču područja prava branitelja, financija, uključujući i ovrhe, vlasničkih i drugih stvarnih prava i stambenih odnosa, postupanja policijskih službenika, zdravlja, graditeljstva i prostornog uređenja, stambenog zbrinjavanja, ali i drugih.

Tablica: Usporedni prikaz predmeta po temama/pravnim područjima (2012.-2013.):

Područje	2012.	2013.
Pravosuđe	416	366
Zdravstvo	64	221
Denacionalizacija, stambeni odnosi i drugi imovinskopravni odnosi	55	215
Radni i službenički odnosi	164	200
Financije/ovrhe	43	190
Postupanje policijskih službenika	53	186
Osobe lišene slobode/NPM	219	221
Graditeljstvo / prostorno uređenje / buka / okoliš	62	179
Prava branitelja i članova obitelji	27	142
Stambeno zbrinjavanje	40	117
Socijalna skrb	69	93
Mirovinsko	77	92
Statusna prava (državljanstvo, prebivalište, prava stranaca, osobna iskaznica i putovnica)	63	91
Obiteljsko pravo	44	88
Predškolski odgoj, školstvo, visoko obrazovanje i znanost	28	59
Komunalne djelatnosti	30	41
Pravo na obnovu	25	23
Diskriminacija (po različitim područjima)	202	248
Ostalo	168	249
UKUPNO	1849	3021

Od ukupnog broja pritužbi, njih 150 zaprimljeno je iz inozemstva. Od pritužbi iz RH čak je 57% iz središnje Hrvatske uključujući i Zagreb, kao dijela zemlje u kojem građani lakše mogu doći do Ureda pučke pravobraniteljice, što govori u prilog otvaranju područnih ureda, budući da bi to instituciju pučke pravobraniteljice učinilo dostupnijom svim građanima RH.

Uz 3021 novi predmet, tijekom godine postupano je i u 483 predmeta prenesenih iz ranijih godina. Postupanje je dovršeno u njih 2275, a od toga, njih 898 ih je bilo u nadležnosti pučke pravobraniteljice, dok u 1377 predmeta nismo bili nadležni. Od 1377 predmeta izvan nadležnosti, 660 predmeta bilo je s područja za koja pučka pravobraniteljica nije nadležna, u 557 ih nismo bili u mogućnosti postupati iz postupovnih razloga, a u 160 predmeta su strankama pružene obavijesti o pravima i obvezama te mogućnostima sudske i druge zaštite. Od 898 predmeta iz nadležnosti pučke pravobraniteljice, slijedom provedenog ispitnog postupka neosnovanim je ocijenjeno 317, a osnovanim 581 predmet.

Poseban je problem izostanak pravovremenog odgovora nadležnih tijela na upite pučke pravobraniteljice. Među tijelima koja nisu ažurna u dostavi očitovanja, posebice se ističu

Ministarstvo socijalne politike i mladih, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje, Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo uprave, Porezna uprava Ministarstva financija te Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje.

2.2. Statistički podaci o pojavama diskriminacije

Tijekom 2013. godine otvoreno je 248 novih predmeta koji se odnose na diskriminaciju, što je povećanje od 22,77% u odnosu na prošlu godinu.

Kao i prethodnih godina, najzastupljenija osnova u pritužbama na diskriminaciju jest rasa ili etnička pripadnost, boja kože i nacionalno podrijetlo koja čini 22,98 % od ukupnog broja zaprimljenih pritužbi. Od osnova iz nadležnosti pučke pravobraniteljice slijedeća po zastupljenosti je dob sa 6,45%, a potom zdravstveno stanje sa 5,64%, dok je u 24,19% pritužbi prijavljena diskriminacija temeljem više diskriminacijskih osnova.

Kada govorimo o područjima diskriminacije, već petu godinu za redom najveći broj ih se odnosi na područje rada i zapošljavanja, točnije 35,88% od ukupnog broja zaprimljenih pritužbi, a u 10,08% , pritužena je diskriminacija u više područja po istoj osnovi.

Postupanje je dovršeno u 44 predmeta otvorenih ranijih godina i 145 predmeta iz 2013., od kojih je 57 je bilo dopušteno. Od toga, 28,07% ih je bilo osnovano te su upućene su preporuke, mišljenja, upozorenja ili inicijative za izmjenu propisa.

Sukladno obavezi iz Zakona o suzbijanju diskriminacije, u cjelovitom Izvješću dajemo objedinjene podatke svih pravobraniteljskih ureda, povodom pritužbi na diskriminaciju.

Pravosudni predmeti vezani uz diskriminaciju

Prema podacima Ministarstva pravosuđa tijekom 2013. godine vođeno je ukupno 283 različitih sudskih (građanskih, kaznenih i prekršajnih) postupaka vezanih uz diskriminaciju u kojima je donijeto ukupno 85 pravomoćnih sudskih odluka. Od 152 parnična postupka pravomoćno je dovršeno 29 tako što su usvojene tek dvije tužbe, 12 ih je odbijeno, a 15 postupaka dovršeno je odbačajem zbog procesnih razloga. Od 17 kaznenih postupaka povezanih s diskriminacijom pravomoćno je dovršen tek jedan i to osuđujućom presudom. Kada je riječ o prekršajnim postupcima vođeno ih je 114, a 55 ih je pravomoćno dovršeno. Donijeta je 41 osuđujuća presuda, 11 oslobađajućih presuda, a tri postupka dovršena su odbačajem zbog procesnih razloga.

Kao što smo ranije isticali, postoje brojni problemi s dostatnošću statističkih podataka vezanih uz sudske predmete i diskriminaciju, no nadamo se da će biti otklonjeni novim modelom prikupljanja statističkih podataka, koji je u primjeni od 1. siječnja 2014.

Zbog neujednačene prakse upravnih sudova, ostaje otvoreno pitanje mogu li građani dobiti učinkovitu zaštitu od diskriminacije u okviru upravnih sporova, s obzirom na njegovu karakteristiku kao spora o zakonitosti upravnih akata.

Također, kada govorimo o učinkovitom suzbijanju diskriminacije, jedan od najvećih problema je njeno nedostatno prijavljivanje. Građani ju često ne znaju prepoznati, nisu svjesni

postojanja sustava zaštite od diskriminacije, a strah od dodatne viktimizacije i nepovjerenje u sustav također su razlozi njena neprijavlivanja.

PREPORUKE:

1. Pravosudnoj akademiji, da organizira edukacije sudaca upravnih sudova o antidiskriminacijskom zakonodavstvu u RH.

3. PODRUČJA ZAŠTITE LJUDSKIH PRAVA I SUZBIJANJA DISKRIMINACIJE

3.1. Pravosuđe

Pritužbe građana pučkoj pravobraniteljici na rad sudova u 2013. u najvećem broju odnosile su se na kvalitetu rada sudova i sudskih odluka, a po svojoj brojnosti slijedile su pritužbe na dugotrajnost suđenja i učinkovitost sudova. Građani su se u nešto manjem broju obraćali pritužbama na kvalitetu rada i učinkovitost državnog odvjetništva, javnih bilježnika i odvjetnika.

Temeljem zaprimljenih pritužbi, uočen je ozbiljan problem nedostatnog osiguravanja materijalnih i financijskih sredstava u državnom proračunu potrebnih za uredno i redovno poslovanje sudova, na koje su upozoreni ministri pravosuđa i financija. Uočen je i otežan pristup građana pravosuđu radi slabljenja ekonomske moći, zbog čega je pučka pravobraniteljica pored pritužbi primala i brojne upite te zamolbe građana za pružanje savjeta i besplatne pravne pomoći.

3.2. Prava nacionalnih manjina

Po prvi puta, kao dio kompleksa ljudskih prava se u izvješću pučke pravobraniteljice posebno obrađuju prava i slobode nacionalnih manjina. Tijekom 2013. godine, aktivnosti na ostvarivanju prava pripadnika nacionalnih manjina u području zapošljavanja u tijelima državne uprave nisu rezultirale željenim učincima, budući da je njihova zastupljenost još uvijek bila na razini od 3,5%, a potrebno je postići 5,5% , u odnosu na ukupni broj zaposlenih u navedenim tijelima.

Također, tijekom 2013. godine pojavila se inicijativa grupe građana za raspisivanjem referenduma, kojim bi se podigao prag za ostvarivanje prava na ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma manjina tako da pripadnici manjina moraju činiti polovicu sveukupnog stanovništva nekog lokalnog područja, unatoč tome što bi tako postavljen prag predstavljao povredu Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, odnosno nedopustivo smanjenje njihovih prava.

PREPORUKE:

2. Tijelima državne uprave, da pripreme kratkoročne planove prijama pripadnika nacionalnih manjina za svaku kalendarsku godinu u skladu sa Planom prijama pripadnika nacionalnih manjina u državnu službu u tijela državne uprave za razdoblje od 2011. do 2014. godine, uvažavajući pri tome analizu Ministarstva uprave o provođenju Plana prijama, odnosno do postizanja zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u tijelima državne uprave u iznosu od 5,5 %.

3. Vladi RH, da u državnom proračunu osigura financijska sredstva za provođenje Plana prijama pripadnika nacionalnih manjina u državnu službu u tijela državne uprave za razdoblje od 2011. do 2014. godine

4. Ministarstvu uprave, da u slučaju neispunjenja zastupljenosti od 5,5 % u razdoblju od 2011. do 2014. godine, pripremi Plan prijama pripadnika nacionalnih manjina u državnu službu u tijela državne uprave za naredno razdoblje, uz osigurana financijska sredstva.

5. Ministarstvu uprave, da nastavi voditi provjerene i pouzdane podatke iz kojih će biti razvidno koje nacionalne manjine su obuhvaćene podacima o zastupljenosti manjina u tijelima državne uprave te u kojim tijelima je koliko pripadnika koje manjine zaposleno, a kako bi se s pouzdanjem mogli donositi zaključci o ostvarenju prava pripadnika nacionalnih manjina na zastupljenost u tijelima državne uprave, pravosudnim tijelima i tijelima uprave jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

6. Tijelima državne uprave, da pri zapošljavanju novih službenika i namještenika provode mjere koje će učinkovitije obavještavati korisnike prava na prednost pri zapošljavanju pripadnika nacionalnih manjina te u kojoj se fazi javnog natječaja treba pozvati na pravo prednosti pri zapošljavanju.

7. Hrvatskom saboru i Vladi, da očuvaju stečenu razinu korištenja i primjene prava na ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma kojim se služe pripadnici nacionalne manjine.

3.3. Diskriminacija temeljem rase ili etničke pripadnosti te nacionalnog podrijetla

Na općenitoj razini građani/ke RH ne podržavaju diskriminaciju, podržavaju multikulturalizam te ne iskazuju ksenofobične stavove, međutim, visoki postotak ksenofobije iskazuju prema tražiteljima azila, ali i različitim etničkim skupinama s kojima nisu dolazili u doticaj u većoj mjeri. U praksi je rasna ili etnička diskriminacija u velikoj mjeri usmjerena na pripadnike nacionalnih manjina, osobito Rome i Srbe.

Vezano uz romsku nacionalnu manjinu, s obzirom da su mnoga romska naselja sagrađena nezakonito, jedinice lokalne samouprave trebaju pojačati napore izrade prostornih planova i stvaranja nužnih prostorno planskih pretpostavki za njihovu legalizaciju, što je i jedna od pretpostavki za prijavu prebivališta ili boravišta. Nastojeći prikupiti podatke o tome na koji se način stupanje na snagu Zakona o prebivalištu odrazilo na mogućnost prijave prebivališta Roma, od MUP-a smo zaprimili obavijest da ne raspolažu s podatkom o broju podnesenih zahtjeva za prijavu prebivališta Roma, jer vode podatke samo o zahtjevima koji su pozitivno riješeni.

Pripadnici srpske nacionalne manjine, najčešće nam se pritužuju na diskriminaciju temeljem etničke pripadnosti, na području rada i zapošljavanja, ali i na drugim područjima. Osobito su povratnici često nedovoljno socijalno uključeni u hrvatsko društvo, a posebno im je otežano zapošljavanje.

Što se pak tiče azilanata i migranata, negativan stav prema njima trebalo bi preduhitriti, odnosno spriječiti, prije svega njihovim boljim uključivanjem u društvo, posebice stoga što će se broj tražitelja azila u budućnosti očekivano povećavati. Njima treba osigurati primjerenu pomoć i informacije o njihovim pravima, uz osiguranje primjerenih uvjeta boravka.

PREPORUKE:

8. Jedinicama lokalne samouprave, da pojačaju aktivnosti izrade prostornih planova i stvaranja nužnih prostorno planskih pretpostavki za legalizaciju bespravno izgrađenih objekata, uređenju i opremanju lokacija na kojima se nalaze romska naselja.

9. Ministarstvu unutarnjih poslova, da vodi evidenciju i o ukupnom broju zaprimljenih prijava prebivališta za pripadnike Romske nacionalne manjine, kako bi se usporedbom s brojem pozitivno riješenih zahtjeva moglo ocijeniti, u kojoj mjeri mogu zadovoljiti uvjete za prijavu prebivališta propisane zakonom.

10. Ministarstvu rada i mirovinskog sustava te Ministarstvu regionalnog razvoja i fondova EU, da izrade programe i osiguraju sredstva za subvencioniranje zapošljavanja manjina u poduzetničkom sektoru na područjima od posebne državne skrbi, zapošljavanje manjina u okviru projekata socijalnog poduzetništva te okretanje strukturnih europskih fondova prema integracijskim projektima.

11. Vladi RH te Ministarstvu unutarnjih poslova, da dorade državnu migracijsku politiku tako da se veća pažnja usmjeri na ekonomske, socijalne i kulturne učinke migracijskih tokova te dosljednu provedbu mjera predviđenih Akcijskim planom za integraciju stranaca.

12. Ministarstvu unutarnjih poslova, da trajno riješi prostor adekvatnog Prihvatišta za tražitelje azila sa dovoljnim kapacitetom prihvata i smještaja i za slučaj velikog priljeva tražitelja.

13. Ministarstvu unutarnjih poslova, da uključi potrebe specifičnih skupina azilanta (npr. trudnica, samohranih roditelja, osoba lišenih poslovne sposobnosti) u sustav skrbi za azilante.

14. Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta, da organizira tečajeve hrvatskog jezika za osobe kojima je odobrena zaštita, kako bi dobili pristup tržištu rada.

15. Ministarstvu unutarnjih poslova, da uvažava specifične kulturološke, vjerske i običajne razlike i potrebe osoba u sustavu zaštite tijekom boravka u Prihvatištu za tražitelje azila.

3.4. Obnova i stambeno zbrinjavanje

Izmjenama propisa u ovom području tijekom 2013. godine te osnivanjem Državnog ureda za obnovu i stambeno zbrinjavanje dodatno je usložen i opterećen već ionako vrlo opsežan i nejasan korpus propisa koji reguliraju prava osoba koje se vraćaju ili dolaze na područja posebne državne skrbi. Osim toga, ove izmjene su pridonijele produžavanju već ionako prekomjernog trajanja postupaka za stambeno zbrinjavanje. U nekim postupcima, primjerice za status povratnika, došlo je do potpunog zastoja u odlučivanju, a uključivanje ureda državne uprave polučilo je novim poteškoćama. Osim toga, iz suodnosa od 77.269 postavljenih zahtjeva i 406 raspoloživih jedinica u 2013.g., jasno je kako se postojeći sustav stambenog zbrinjavanja teško može smatrati učinkovitim i održivim. Najavljenom donošenju novog Zakona o stambenom zbrinjavanju treba prethoditi sveobuhvatna, široka i detaljna javna rasprava.

PREPORUKE:

16. Vladi RH, da stambeno zbrinjavanje bivših nositelja stanarskog prava na područjima izvan područja posebne državne skrbi uredi zakonom.

17. Uredima državne uprave u županijama, odnosno upravnom tijelu Grada Zagreba te Državnom uredu za obnovu i stambeno zbrinjavanje, da zahtjeve za stambeno zbrinjavanje riješe u tijeku kalendarske godine u kojoj su podneseni ili Vladi RH da ukine obvezu ponovnog podnošenja zahtjeva ukoliko isti nije riješen u kalendarskoj godini u kojoj je podnesen.

18. Vladi RH, da osigura dodatna sredstva/stambene jedinice za stambeno zbrinjavanje korisnika čiji su zahtjevi za stambeno zbrinjavanje administrativno riješeni, ali im nisu osigurane stambene jedinice.

19. Vladi RH, da donese normativne izmjene kojima će se priznati prava na novčanu pomoć i zdravstvenu zaštitu po posebnom propisu o statusu povratnika, od trenutka donošenja rješenja kojim se utvrđuje status povratnika.

20. Vladi RH, da ujednači pravni okvir temeljem kojeg se povratnicima - bivšim nositeljima stanarskih prava valorizira, u punoj mjeri ili u određenom postotku, činjenica da su bivši nositelji stanarskih prava kako je to vrijedilo kada su stanove otkupljivali građani većinom hrvatske nacionalne pripadnosti.

21. Vladi RH i Državnom uredu za obnovu i stambeno zbrinjavanje, da riješe preostalih petnaestak predmeta zauzete privatne imovine čiji vlasnici još uvijek ne mogu stupiti u posjed svoje imovine, odnosno koja je devastirana, a koji moraju isplatiti novčane iznose privremenim korisnicima na ime izvršenih ulaganja.

22. Državnom uredu za obnovu i stambeno zbrinjavanje te Agenciji za promet nekretninama, da u pripremi i pri sklapanju kupoprodajnih i drugih ugovora pripreme izjave o prihvaćanju uvjeta kupoprodaje i drugih pravnih poslova koje, kao i sami ugovori, sadržavaju i opis nekretnine i taksativno navedenu dokumentaciju vezanu uz nekretninu.

23. Državnom uredu za obnovu i stambeno zbrinjavanje, da provede sveobuhvatnu, široku i detaljnu javnu raspravu o novom Zakonu o stambenom zbrinjavanju, uz sudjelovanje tijela zaduženih za provođenje propisa, kao i ostalih dionika, uz posvećivanje posebne pažnje očuvanju prava stečenih postojećim programom stambenog zbrinjavanja.

3.5. Statusna prava građana

Vezano uz reguliranje prebivališta, osobito su nam se javljali državljani RH koji žive izvan domovine zabrinuti zbog posljedica stupanja na snagu Zakona o prebivalištu vezano za njihovo pravo glasa na izborima.

Prituživali su nam se građani kojima su zahtjevi za primitak u hrvatsko državljanstvo odbijeni s obrazloženjem da nisu dokazali pripadnost hrvatskom narodu. Smatraju kako se nedovoljno vrednuje okolnost da se zbog straha za osobnu sigurnosti nisu usudili javno isticati svoju pripadnost hrvatskom narodu u državama u kojima žive. Također, otežana je mogućnost povratnika da ispune propisane uvjete za stjecanje hrvatskog državljanstva, osobito što se tiče reguliranog stalnog boravka. Osobit problem čini i dugotrajnost postupaka stjecanja hrvatskog državljanstva, koji u nekim slučajevima traju i više godina.

Značajan broj pritužbi koje smo primili u svezi vođenja postupaka odobrenja privremenog ili stalnog boravka strancima odnosio se na dužinu njihovog trajanja, a obraćali su nam se i osobe koje su rođene i od rođenja žive u RH, ali su se nakon navršene punoljetnosti našle u situaciji da nemaju reguliran status. Kako se takve situacije ne bi ponavljale, sudjelovali smo s prijedlozima u postupku izmjena i dopuna Zakona o strancima.

PREPORUKE:

24. Policijskim upravama odnosno postajama, da postupke produžetka privremenog i odobrenja stalnog boravka stranaca trebaju završavati u rokovima propisanim ZUP-om. Osobito treba voditi računa da se postupci odobrenja stalnog boravka okončaju prije isteka postojećeg privremenog boravka, kako bi podnositelji zahtjeva bili pošteđeni podnošenja novog, dodatnog zahtjeva za reguliranje privremenog boravka i finansijskih troškova koji idu uz to.

25. Ministarstvu unutarnjih poslova, da izmjenom Zakona o strancima propiše da se strancu tijekom postupka produžetka privremenog boravka, osim već priznatog prava na ostanak u državi do izvršnosti odluke o zahtjevu, priznaju i ostala prava koja proizlaze iz ranijeg statusa koji je prestao, osim ako je do dugotrajnosti vođenja postupka produžetka boravka došlo krivnjom podnositelja zahtjeva.

3.6. Postupanje policijskih službenika

Sustav kontrole primjene policijskih ovlasti prema građanima sastoji se od nadzora unutar MUP-a te građanskog nadzora nad radom policije kojeg provodi Povjerenstvo za postupanje po pritužbama u MUP-u. Iako Povjerenstvo trenutno nema sve potrebne uvjete za ažuran rad, građani su prepoznali važnost civilnog nadzora nad primjenom policijskih ovlasti te su Povjerenstvu uputili 221 pritužbu, od čega je u 22,2 % obrađenih slučajeva utvrđena njihova djelomična ili potpuna utemeljenost. S druge strane, u 2.238 postupaka nadzora policijskog postupanja provedenog unutar sustava MUP-a utvrđeno je manje od 10 % povreda u postupanju policije.

Tijekom 2013. godine zamjetan je i značajan porast pritužbi građana pučkoj pravobraniteljici u svezi postupanja policijskih službenika u odnosu na prethodne godine. Pritužbe su se uglavnom odnosile na neprofesionalno i neetično ponašanje policijskih službenika prema građanima, na propuste u postupanju i prekoračenja u primjeni ovlasti te na pristranost pri utvrđivanju činjeničnog stanja.

PREPORUKE:

26. Ministarstvu unutarnjih poslova, da adekvatnim izmjenama i dopunama Zakona o policiji stvori pretpostavke koje će Povjerenstvu za pritužbe u MUP-u omogućiti ažurno i učinkovito ispitivanje pritužbi građana.

27. Ministarstvu unutarnjih poslova, da poduzima kontinuirane i učinkovite mjere kako bi se u postupcima pokrenutim povodom predstavljanja i pritužbi građana zbog neprofesionalnog postupanja policijskih službenika postigao viši stupanj učinkovite kontrole.

3.7. Radni i službenički odnosi

Prava za vrijeme nezaposlenosti

U vrijeme gospodarske krize, velike nezaposlenosti, restrukturiranja te procesa novog normativnog uređenja radnih odnosa, kako pronaći i zadržati posao jedna je od glavnih briga velikog broja građana. Prema podacima HZZ-a, nezaposlenost je u 2013. značajno porasla, i to podjednako muškaraca i žena. Najveći broj nezaposlenih imao je srednju školsku spremu, a najviše korisnika novčane naknade za vrijeme nezaposlenosti u prosincu 2013.g., njih 20,2% bilo je između 55 i 59 godina. Vezano uz prava za vrijeme nezaposlenosti, pritužitelji su iskazivali nezadovoljstvo rješenjima HZZ-a radi ukidanja prava na novčanu naknadu za vrijeme nezaposlenosti te na nemogućnost pronalaska zaposlenja zbog dugotrajne nezaposlenosti.

Radni odnosi u javnim službama

Pritužbe u kojima se ukazivalo na moguće povrede prava iz radnog odnosa u javnim službama odnosile su se na nepravilnosti vezano uz izmjenu ugovora o radu, uskratu prava na godišnji odmor, nezadovoljstvo najavljenim smanjenjem plaće, neisplatu uvećane plaće za prekovremeni rad, moguće nepravilnosti u zapošljavanju, nedopušteni prestanak ugovora o radu, nezadovoljstvo razrješenjem s položaja ravnatelja javne ustanove i drugo. Pritužitelji koji su ukazivali da im poslodavac ne isplaćuje uvećanu plaću za prekovremeni rad i neosnovano ju umanjuje, upućeni su da svoja novčana potraživanja mogu ostvariti u sudskom postupku, dok je pritužiteljima koji su iskazivali nezadovoljstvo svojim razrješenjem dužnosti ravnatelja zbog čega su pokrenuli sudske postupke, ukazano na nenadležnost pučke pravobraniteljice u stvarima u kojima je pokrenut sudski postupak.

Radni odnosi u gospodarstvu i obrtu

U pritužbama u kojima su građani ukazivali na povredu prava iz radnog odnosa kod poslodavaca u gospodarstvu i obrtu, pritužbe su se odnosile na: prestanak radnog odnosa, neproduženje ugovora o radu sklopljenog na određeno vrijeme, nezakoniti prekovremeni rad te s tim u vezi neevidentiranje i neisplatu uvećane plaće za prekovremeni rad, neisplatu dospjele dugovane plaće, neuručenje obračuna dugovane, a neisplaćene plaće, neisplatu otpremnine te na zlostavljanje na radu.

Povodom više upita građana koji nisu znali kojemu nadležnom tijelu prijaviti moguće nezakonitosti, građane smo upućivali na nadležne inspekcijske službe. U nekim slučajevima posebice kada se radilo o otkazu ugovora o radu, upućivali smo ih, kako na zaštitu prava kod poslodavca, tako i na zaštitu prava sudskim putem, kao i na načine ostvarivanja besplatne pravne pomoći za one koji nemaju dovoljno materijalnih sredstava za odvjetnika. Navodi u pritužbama i upitima, ukazuju da postoji potreba za boljom informiranošću građana o njihovim pravima kod HZZ-a i/ili Ministarstva rada i mirovinskoga sustava, osobito putem web stranica, ali i na druge odgovarajuće načine, o tome kako mogu zaštititi svoja prava.

Uznemiravanje i zlostavljanje na radnom mjestu

Zlostavljanje na radu ili mobing je već duže vrijeme prepoznato kao specifičan problem u radnim odnosima, a mi smo u 2013.g. zaprimili 15 pritužbi. Međutim, zaštita od mobinga ne pruža se niti postojećim odredbama ZOR-a, niti ZSD-om, a u praksi je često vrlo teško razlučiti koja ponašanja predstavljaju mobing kao zlostavljajuće ponašanje, a koja uznemiravanje koje je diskriminatorno. S obzirom da niti tijekom 2013. godine mobing nije normiran u okviru radnopravnih propisa, ukazujemo na nužnost da se to učini, kako bi se izbjegle neujednačenosti i pravne praznine koje sada postoje, pri čemu treba jasno napraviti razliku između uznemiravanja kao oblika diskriminacije i mobinga kao zlostavljanja na radnom mjestu.

Službenički odnosi

Pritužbe u području službeničkih odnosa odnosile su se na postupak prijma i premještaja u državnoj službi, raspored i stavljanje na raspolaganje državnih službenika nakon promjena ustroja središnjih tijela državne uprave, postupak zbog povrede službene dužnosti, disciplinski

postupak u policijskoj službi, ocjenjivanje državnih službenika, naknade za odvojeni život i troškove prijevoza i druga prava iz državne službe.

Najveći broj pritužbi u području službeničkih odnosa odnosio se na povrede prava zatečenih državnih službenika, odnosno njihovo raspoređivanje nakon posljednjih parlamentarnih izbora i promjena ustroja ministarstava i to posebno u ministarstvima pravosuđa, obrane, unutarnjih poslova, financija, socijalne politike i mladih, a pritužitelji su izrazili i sumnju na promjenu strukture zaposlenih prema političkom ili drugom opredjeljenju.

Postupajući po pritužbama, utvrdili smo kako rješenja o rasporedu zatečenih i preuzetih državnih službenika nisu zakonito obrazložena jer su se odluke o njihovom rasporedu na temelju stručnih sposobnosti i potreba službe trebale donositi prema pravilima o diskrecijskom načinu odlučivanja, zbog zaštite od eventualnog prekoračenja tih ovlasti. Budući da rješenja o rasporedu ovih pritužitelja nisu bila obrazložena na zakonit način, više puta smo bezuspješno upozoravali pojedina ministarstva i preporučivali da ih kao prvostupanjska tijela preispitaju i izmjene. Dio ovih službenika tijekom žalbenog postupka još je jednom raspoređen na niža (čak i početnička) radna mjesta visoke stručne spreme, iako imaju višegodišnja iskustva na odgovarajućim poslovima i najviše ocjene za svoj rad.

Iako je Odbor za državnu službu poništio dio ovih rješenja, nova rješenja donesena su u pravilu s istim sadržajem i istim datumom kao poništena, protivno pravilima o načinu izvršavanja drugostupanjskih rješenja i zabrani retroaktivnosti u upravnom postupku. Ti službenici su podnijeli nove žalbe, zbog čega se i ukupan broj neriješenih žalbi pred Odborom za državnu službu stalno povećava.

Policijski službenici koji su nakon promjena unutarnjeg ustroja MUP-a bili zatečeni na radnim mjestima čelnika unutarnjih ustrojstvenih jedinica, nisu bili raspoređeni prema pravilima i propisima o rasporedu zatečenih državnih službenika, nego su za ta radna mjesta raspisani interni oglasi, kao za popunjavanje slobodnih radnih mjesta. Povrede prava na koje su ukazali pritužitelji, odnosile su se na nezakonito proglašenje radnih mjesta na kojima su ovi službenici bili zatečeni u vrijeme promjene ustroja slobodnima, ali i na nezakonit način provedbe tih internih oglasa na kojima su također bezuspješno sudjelovali te unatoč svojim stručnim sposobnostima i stečenom iskustvu bili odbijeni, čak i kada su kao jedini uspješno prošli testiranje i provjeru znanja.

Postupajući po ovim pritužbama, utvrdili smo, da su se na rješenja o rasporedu ovih zatečenih policijskih službenika, trebale primijeniti odredbe službeničkog zakonodavstva o rasporedu zatečenih državnih službenika. Budući da se postupak prijma internim oglasom može provoditi samo za stvarno upražnjena radna mjesta, a pritužbama se ukazalo i na povredu zakonskih prava u tako provedenim internim oglasima, zatražena je i provedba nadzora upravne inspekcije Ministarstva uprave, no unatoč više uzastopnih traženja i upozorenja, njihova izvješća nismo zaprimili.

PREPORUKE:

28. Ministarstvu rada i mirovinskog sustava, da institut zlostavljanja na radu odnosno mobinga normira u okviru radnopravnih propisa, bilo odredbama Zakona o radu ili posebnim propisom, uvažavajući pritom razliku između uznemiravanja kao oblika diskriminacije i zlostavljanja na radu.

29. Ministarstvu uprave, da u skladu s nadzornim ovlastima, poduzme mjere za pravovremeno otklanjanje nezakonitosti u postupku donošenja rješenja o rasporedu ili stavljanju na raspolaganje zatečenih državnih službenika, zbog promjena ustroja središnjih tijela državne uprave, uz uvažavanje stajališta Europskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda o diskrecijskom načinu odlučivanja u postupku donošenja odluka po slobodnoj ocjeni.

30. Ministarstvu uprave, da temeljem svojih nadzornih ovlasti, preispita zakonitost raspisivanja internih oglasa, umjesto rasporeda zatečenih službenika prema ZDS-u i ZUP-u, za radna mjesta na kojima su u vrijeme promjena ustroja MUP-a zatečeni policijski službenici, kao čelnici ustrojstvenih jedinica te s tim u svezi i zakonitost provedenih internih oglasa.

31. Ministarstvima, da se u postupku donošenja novih rješenja o rasporedu zbog promjena ustroja, pridržavaju pravila o zabrani retroaktivnosti u upravnom postupku, uputa Odbora za državnu službu o otklanjanju nezakonitosti zbog kojih su rješenja bila poništena te izvrše isplatu razlike plaće, koja je izravna posljedica tog poništavanja za osporena razdoblja.

32. Ministarstvima, da slijedom poništavanja rješenja o rasporedu zatečenih službenika ili stavljanju na raspolaganje, zbog promjena ustroja, postupaju u skladu s pravnim posljedicama poništenih rješenja, utvrđenim čl. 115. ZUP-a.

3.8. Diskriminacija na području rada i zapošljavanja

I tijekom 2013. godine zaprimili smo veliki broj pritužbi na diskriminaciju u području rada i zapošljavanja. Iako su joj na ovom području posebno izložene osobe starije životne dobi koje su još uvijek radno sposobne ili pak dugotrajno nezaposlene žene sa srednjom stručnom spremom, prošlu je godinu obilježio velik postotak nezaposlenosti mladih ljudi. Učinak nekih odredbi Zakona o poticanju zapošljavanja, dovodi do neizravne diskriminacije po osnovi imovnog stanja mladih ljudi koji nisu nezaposleni, već rade kako bi osigurali egzistenciju. Budući da su zaposleni, ne mogu koristiti ovu ili neku drugu mjeru, no bez potrebne prakse nisu zanimljivi poslodavcima jer nemaju radnog iskustava u zvanju za koje su se obrazovali. S obzirom da je u okviru institucija EU postignut dogovor o izdvajanju proračunskih sredstava za zapošljavanje mladih, prigoda je da se pronade i rješenje kojim bi se optimalno povezalo već stečeno obrazovanje s potrebama tržišta rada.

Pri zapošljavanju mladost se često doživljava kao nedostatak, zbog manjka radnog iskustva. S druge strane, postoje situacije kada mladost neopravdano postaje uvjet za zasnivanje radnog odnosa, bez obzira na radno iskustvo ili kvalifikacije pa nije rijetkost da se u oglasima za posao traže „mlade i atraktivne konobarice“. Zbog pojave diskriminirajućih oglasa, kao i okolnosti da se još uvijek ne prepoznaju različiti vidovi diskriminacije, nužnom se ukazuje potreba osvještavanja i edukacije o diskriminatornim postupanjima.

I dalje je u u području rada i zapošljavanja prisutna diskriminacija po osnovi rase ili etničke pripadnosti ili boje kože odnosno nacionalnog podrijetla, pogotovo kada je riječ o

zapošljavanju u privatnom odnosno javnom sektoru na koje se ne odnose posebne mjere iz Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Osobito se teško zapošljavaju pripadnici romske nacionalne manjine, ali i žene pripadnice srpske nacionalne manjine, srednje životne dobi koje žive na područjima posebne državne skrbi, ruralnim sredinama i u relativnoj prometnoj i komunikacijskoj izolaciji.

Kao osnova diskriminacije sve se češće pojavljuje članstvo u sindikatu, no zbog straha za egzistenciju, dugotrajnosti i neizvjesnosti sudskih postupaka, radnici odustaju od konkretnih radnji kojima bi se diskriminacija spriječila ili zaustavila. Zaprimali smo i nekoliko pritužbi na diskriminaciju temeljem političkog uvjerenja u javnim trgovačkim društvima i državnoj službi. Dio građana je zaštitu prava potražio pred sudovima čime se, kada je riječ o državnim službenicima, opet otvorilo pitanje mogućnosti efikasne zaštite od diskriminacije u upravnim sporovima s obzirom na tumačenje propisa i karakteristiku upravnog spora kao spora o zakonitosti upravnih akata i sumnje da je diskriminacija počinjena propisima.

PREPORUKE:

33. Ministarstvu rada i mirovinskog sustava i Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, da sukladno svojim nadležnostima kontinuirano rade na povećanju stope participacije ranjivih skupina građana (mladih, starijih, žena, osoba sa invaliditetom) na tržištu rada;

34. Ministarstvu rada i mirovinskog sustava, da omogući korištenje mjere stručnog osposobljavanja za rad ili druge slične mjere i visokoobrazovanim mladim ljudima koji nemaju radnog iskustva za posao za koji su se obrazovali, ali koji su zbog osiguranja egzistencije prisiljeni raditi na niže pozicioniranim radnim mjestima.

35. Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, da nastavi s edukacijom različitih dionika na tržištu rada na osvještavanju stereotipa i diskriminacije na radnom mjestu i u postupcima zapošljavanja.

3.9. Umirovljenici i starije osobe

Mirovinsko osiguranje

Promjene u području mirovinskog sustava u RH je 2013. obilježio veći broj novih propisa, a na sustav, osim propisa koji ga uređuju, utječu i nepovoljna gospodarska i demografska kretanja. Kako je mirovinski sustav jedan od značajnijih faktora socijalne sigurnosti, u 2013. smo sukladno svojim ovlastima i razmatrajući pritužbe građana, Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje upućivali konkretne preporuke koje se prije svega odnose na rješavanje zahtjeva stranaka u zakonskom roku i poboljšanje međunarodne suradnje s inozemnim nositeljima mirovinskog osiguranja.

PREPORUKE:

36. Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje, da poboljša međunarodnu suradnju, naročito s nadležnim tijelima u državama regije, s ciljem bolje informiranosti građana o načinu korištenja prava na mirovinsko osiguranje u svim slučajevima kada je stečeno u jednoj, a ostvaruje se u drugoj državi.

Socijalna sigurnost starijih osoba

Uvođenjem državne potpore starijim osobama (tzv. socijalna mirovina), što je predviđeno Zajedničkim memorandumu o socijalnom uključivanju iz 2007. koja se odgađa od 2008. godine, trebalo se starijim osoba bez mirovine i drugih prihoda osigurati podmirenje osnovnih

životnih potreba i kvalitetniji život. Svjesni teške gospodarske situacije, ipak smatramo da nije trebalo odgađati uvođenje ove mjere. Nažalost, reformirani sustav socijalne skrbi starijim i potpuno nesposobnim osobama određuje niži iznos nove zajamčene minimalne naknade, kako za samca, tako i za člana kućanstva, u odnosu na prijašnji iznos pomoći za uzdržavanje.

Posebnu ranjivu skupinu čine starije osobe koje su zbog funkcionalne nesposobnosti ovisne o pomoći druge osobe, a postojećim iznosima socijalnih naknada ne mogu osigurati potrebnu podršku u kući. Starijim i nemoćnim osobama trebalo bi omogućiti što dulji ostanak u vlastitom domu, uz dostupnu i kvalitetnu podršku u kući i primjerene usluge u zajednici, a onima koji ne mogu ostati u vlastitom domu omogućiti institucionalan ili izvaninstitucionalan smještaj, uz osiguravanje jednake kvalitete i cijena usluga, budući da se osigurava iz javnih resursa. U protivnom će starije i nemoćne osobe riješavati problem svojeg zbrinjavanja sklapanjem ugovora o dosmrtnom ili doživotnom uzdržavanju, iako često nisu upoznate o mogućim posljedicama njihova sklapanja. Da bi se izbjegle moguće zlouporabe od strane davatelja uzdržavanja, trebalo bi organizirati ciljane savjetovanja i tribine, na kojima bi se starije osobe upoznale o bitnim razlikama između navedenih ugovora i mogućim posljedicama.

PREPORUKE:

37. Ministarstvu socijalne politike i mladih, da pripremi izmjene i dopune Zakona o socijalnoj skrbi kojim bi se od 2015. godine povećali iznosi zajamčene minimalne naknade za starije i nemoćne osobe i uvela državna potpora za starije osobe bez mirovine.

38. Ministarstvu socijalne politike i mladih te jedinicama područne (regionalne) i lokalne samouprave, da razviju i unaprijede sustav socijalnih usluga za starije i nemoćne osobe, posebice servise pomoći i njege u kući te dnevne boravke na području svih jedinica lokalne samouprave tako da budu pod jednakim uvjetima dostupne svim starijim i nemoćnim osobama.

39. Ministarstvu socijalne politike i mladih te jedinicama područne (regionalne) i lokalne samouprave, da razviju ravnomjernu mrežu institucionalne skrbi o starijim i nemoćnim osobama koje su funkcionalno ovisne o pomoći i njezi druge osobe, posebice u županijama koje nemaju dostatno razvijen ovaj oblik skrbi. Osobito treba povećati kapacitete stacionarne skrbi i na taj način dopunjavati potrebe palijativne skrbi u lokalnoj zajednici, koja se inače prvenstveno ostvaruje u području zdravstvene zaštite.

40. Ministarstvu socijalne politike i mladih i udrugama koje se bave zaštitom starijih osoba, da organiziraju ciljane savjetovanja i tribine u domovima socijalne skrbi, udrugama umirovljenika ili u lokalnim zajednicama, kojima bi se starije osobe upoznalo o razlici između ugovora o dosmrtnom i doživotnom uzdržavanju, pravima i obvezama koji iz njih proistječu, posebice o razlozima raskida takvih ugovora i poteškoćama s kojima se mogu susreti kod raskida tih ugovora.

3.10. Diskriminacija temeljem dobi

Što se tiče dobne diskriminacije, treba usmjeriti pažnju na to kako pojedine prakse, prihvaćena rješenja i uobičajeni načini rada i postupanja djeluju u odnosu na građane pojedinih dobnih skupina. Kada govorimo o javno dostupnim resursima te sudjelovanju u javnom i društvenom životu, prilagodba specifičnim potrebama različitih grupa korisnika, posebice osobama starije životne dobi, trebala bi postati uobičajeni standard. Primjerice, prekomjerna orijentacija na nove tehnologije doprinosi stvaranju barijera u odnosu na starije

osobe. Također, postoji i problem dostupnosti cjelovitih informacija o pravima i uslugama koji su im na raspolaganju, pa primjerice, teško bolesne starije osobe često ne znaju na koje oblike pomoći, podrške i njege imaju pravo. S druge strane, za pojedinim je uslugama poput smještaja za starije i nemoćne osobe potražnja bitno veća od ponude, što otvara vrata pokušajima uvođenja diskriminatornih kriterija koje potencijalni korisnici moraju zadovoljavati.

Kada govorimo o dobnoj diskriminaciji mladih, u 2013. Zaprimali smo pritužbe vezano uz sada već izmijenjeni Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju kojim se zdravstveno osiguranje s osnove statusa redovnog studenta vezalo uz godine života, a ne uz godine studiranja te uz Zakon o sigurnosti prometa na cestama u pogledu diskriminacije mladih vozača.

PREPORUKE:

41. Ministarstvu zdravlja i Ministarstvu socijalne politike i mladih, da teško bolesnim starijim osobama, kao i njihovim obiteljima osigura cjelovitu, pravovremenu i razumljivu informaciju o sustavima podrške, pomoći i skrbi koji im stoje na raspolaganju

42. Svim tijelima državne uprave, tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te svim pravnim osobama s javnim ovlastima, da načine komunikacije s građanima prilagode životnim navikama, mogućnostima i potrebama svih skupina građana, uključivo i starijih osoba.

3.11. Socijalna skrb i obiteljsko - pravna zaštita

Prava iz socijalne skrbi

Ured pučkog pravobranitelja već godinama ukazuje da su iznosi socijalnih pomoći nedopustivo niski, posebice, pomoć za uzdržavanje za samce, ali i iznosi doplatka za pomoć i njegu. Povećanje socijalne naknade za samca koji je radno sposoban je potrebno, no nije dobro da se to postiže na način da se smanjuje iznos naknade potpuno radno nesposobnom samcu ili da se izjednačava s radno sposobnom osobom. Smatramo da je ljestvica ekvivalencije za utvrđivanje pomoći za uzdržavanje prema ZSS 2012 bila pravednija i omogućavala bolju ciljanost socijalne pomoći.

Svjesni smo da su ograničena proračunska sredstva za veća izdvajanja za socijalna prava, ali smanjivanje siromaštva u Hrvatskoj trebalo bi ostvariti preusmjerenjem socijalnih transfera na one skupine koje su u najnepovoljnijem položaju, a među njih se zasigurno ubrajaju i osobe koje su potpuno nesposobne za rad i privređivanje i bez ikakvih su sredstva za život.

Socijalno stanovanje

Problem socijalnog stanovanja nije sustavno uređen, a od mjere donošenja nacionalnog programa poticanja socijalnog stanovanja do kraja 2008. godine, se očito odustalo. Pri tome, koordinacija između MSPM i MGPU trebala bi biti bolja. Problemi iz ovog područja su još veći u jedinicama lokalne samouprave koje zanemaruju svoje zakonske obveze osiguravanja sredstava za plaćanje troškova stanovanja socijalno ugroženim građanima. Sa sve prisutnijim siromaštvom, MSPM i županije bi trebali poduzeti mjere kojima bi potaknuli jedinice lokalne samouprave da provode ZSS i omoguće svim građanima koji ispunjavaju propisane uvjete da ostvare pravo na pomoć za podmirenje troškova stanovanja. Naime, provođenjem redovitih

nadzora i drugih pravnih instituta radi usklađivanja općih akata jedinica lokalne samouprave s odredbama ZSS, navedena prava bi zaživjela u praksi i bila dostupnija građanima.

Dugotrajnost rješavanja drugostupanjskih predmeta

Problem dugotrajnosti rješavanja drugostupanjskih predmeta u MSPM, često i preko godinu dana, prisutan je već niz godina. Budući da se u ovim predmetima radi o najranjivijim skupinama građana - siromašnima, obiteljima s više djece i osobama s invaliditetom, mišljenja smo da su se trebale poduzeti konkretnije mjere u cilju rješavanja drugostupanjskih predmeta u zakonskom roku od 60 dana.

PREPORUKE:

43. Ministarstvu socijalne politike i mladih, da izradi nacrt izmjene i dopune Zakona o socijalnoj skrbi kojim bi se povećali iznosi zajamčene minimalne naknade samcima, članovima kućanstva koji su potpuno nesposobni za rad i privređivanje.

44. Vladi RH, da uspostavi bolju koordinaciju između Ministarstva socijalne politike i mladih i Ministarstva graditeljstva i prostornog uređenja, kako bi se stvorili preduvjeti za izradu Strategije socijalnog stanovanja i propisa kojom bi se reguliralo područje socijalnog stanovanja.

45. Ministarstvu socijalne politike i mladih, da poduzme mjere radi provođenja nadzora nad zakonitošću rada jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u području socijalne skrbi te nadalje osigurava preduvjete kojima bi omogućilo rješavanje žalbi u zakonskom roku.

Beskućnici

Već dulji niz godina ukazujemo na probleme beskućnika koji se nalaze u ekstremnom siromaštvu, na margini društva i socijalno su isključeni. Prema podacima MSPM i centara za socijalnu skrb, u RH je u 2012. bilo 464 beskućnika, u 12 organiziranih prihvatilišta koja djeluju u velikim gradovima. I dalje su prisutni problemi financiranja skrbi beskućnika koje je prepušteno fiskalnim mogućnostima lokalne samouprave, bez mogućnosti redovitih novčanih transfera s državne razine, čime se dodatno otežava njihov rad i zbog čega je potrebno definirati minimalne standarde za njihovo financiranje.

Podaci koje smo dobili od nekih prihvatilišta razlikuju se od podatka MSPM, posebice u odnosu na suradnju o zbrinjavanju beskućnika. U velikom broju prihvatilišta ne primjenjuje se zakonska odredba da beskućnik može biti na privremenom smještaju najdulje do godinu dana. U reformiranom sustavu socijalne skrbi položaj beskućnika nije se bitno poboljšao jer većina prihvatilišta/prenoćišta/skloništa nemaju isti standard i kvalitetu, a beskućnik koji je na privremenom smještaju u prihvatilištu nema pravo na zajamčenu minimalnu naknadu. Više napora bi trebalo uložiti i u programe koji doprinose aktivnijem angažmanu beskućnika i njihovoj socijalnoj integraciji.

PREPORUKE:

46. Ministarstvu socijalne politike i mladih, da provede istraživanje o problemima beskućništva u RH, a na temelju rezultata tog istraživanja izradi Nacionalni program skrbi o beskućnicima, kojim bi županije bile zadužene izraditi svoje programe o njihovoj skrbi.

47. Ministarstvu socijalne politike i mladih, da koordinira suradnju sa centrima za socijalnu skrb i jedinicama lokalne samouprave, kojom bi se postigla socijalna integracija beskućnika te jača suradnja između ustanova socijalne skrbi i prihvatilišta/prenoćišta.

48. Ministarstvu socijalne politike i mladih i jedinicama lokalne samouprave, da se širenjem kapaciteta postigne ravnomjerna mrežu prihvatilišta/prenoćišta na području cijele RH.

49. Ministarstvu socijalne politike i mladih, da pokrene izmjenu Zakona o socijalnoj skrbi kao bi se omogućilo beskućnicima ostvarivanje zajamčene minimalne naknade iako su na privremenom smještaju u prihvatilištu, ako im se ne pružaju sve socijalne usluge s minimalnim standardom kvalitete koje bi im se trebale osigurati u okviru privremenog smještaja.

Obiteljskoppravna zaštita i skrbništvo

U području skrbništva, potrebno je uskladiti Obiteljski zakon i druge propise s Konvencijom UN o pravima osoba s invaliditetom. Što se tiče pritužbi koje su nam upućivane, sve češće nam se javljaju roditelji vezano za problem neplaćanja utvrđenih iznosa na ime uzdržavanja djece, koje upućujemo na Ured pravobraniteljice za djecu, dajemo osnovne pravne informacije i upoznajemo ih s mogućnošću ostvarivanja besplatne pravne pomoći ili savjete o mogućnosti ostvarivanja privremenog uzdržavanja putem centara za socijalnu skrb.

PREPORUKE:

50. Ministarstvu socijalne politike i mladih, da nastavi s provedbom reforme skrbništva sukladno danim primjedbama i prijedlozima tijekom javne rasprave o novom Obiteljskom zakonu te osigura sredstva centrima za socijalnu skrb za plaćanje troškova vještačenja u postupcima lišenja/vraćanja poslovne sposobnosti štíćenika.

51. Centrima za socijalnu skrb, da što bolje informiraju roditelje o pravima i obvezama koji proistječu iz sadržaja roditeljske skrbi, posebice glede uzdržavanja.

3.12. Ovrhe

Tijekom 2013., u Uredu smo zaprimili 119 pritužbi, kojima su građani ukazivali na probleme s ovrhama, osobito kako nisu bili obaviješteni o pokretanju ovršnog postupka pa nisu bili u mogućnosti iznijeti činjenice niti priložiti dokumentaciju radi pobijanja ovršnog zahtjeva, niti im je bio dan rok za podmirenje duga, a za ovrhu su saznali tek kad su i novčana sredstva na računima već bila blokirana.

Ovrha je nepopularna, ali nužna mjera zaštite prava vjerovnika i slika ekonomskog stanja zemlje i građana koje ukazuju na njihovo teško financijsko i socijalno stanje, budući da građani nemaju dovoljno sredstava za podmirenje obveza, a sredstva koja ostanu nakon njenog izvršenja često nisu dostatna niti za podmirenje osnovnih egzistencijalnih potreba. Veliki iznos duga građana komunalnom sektoru te činjenica da se ovrhe provode zbog nepodmirenog duga za plin, struju, HRT pretplatu, govori u prilog tomu da dio građana više ne može podmiriti niti osnovne potrebe. Dio prekomjernog zaduženja građana svakako je posljedica neozbiljnog shvaćanja preuzetih obveza, dio je posljedica nemogućnosti predviđanja posljedica zaduživanja zbog neukosti ili nedostatka informacija građana, dok je dio nesumnjivo posljedica gubitka radnog mjesta i nemogućnosti ponovnog zapošljavanja na nesigurnom tržištu rada s velikim brojem nezaposlenih.

Prepoznavši problem ovrha kao jedan od akutnih, osim postupanja po pritužbama, posvetili smo mu osobitu pažnju i na razini općenitih djelovanja. Na temu 'Ovrhe i ljudska prava građana' organizirali smo javnu raspravu te smo sudjelovali u postupku izrade izmjena i dopuna Ovršnog zakona.

3.13. Prava hrvatskih branitelja i članova njihovih obitelji

Pritužbe i predstavke hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji odnosile su se na pružanje pomoći u rješavanju i provedbi propisa radi ostvarivanja njihovih prava, povodom kojih smo upozoravali Ministarstvo branitelja i Ministarstvo obrane na potrebu bržeg i učinkovitijeg rješavanja njihovih zahtjeva. Pritužbe su se odnosile i na javnu objavu Registra branitelja, provedbu upravnog postupka radi utvrđivanja statusa branitelja, stambeno zbrinjavanje, žalbeni postupak te na izvršenje presuda Upravnog suda.

3.14 Zdravlje

Zdravstvena zaštita

Unatoč preporukama pučkog pravobranitelja iz ranijih izvješća, Zakon o zaštiti prava pacijenata još uvijek nije dopunjen odredbom o djelotvornom pravnom sredstvu, u skladu s Odlukom Ustavnog suda iz 2008.

Zakon o reguliranim profesijama i priznavanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija u primjeni je od 1. srpnja 2013. Unatoč tome, pojedine komore i druga nadležna tijela nisu odredila osobe koje će Agenciji za znanost i visoko obrazovanje davati potrebne informacije, tako da je baza podataka o sustavu priznavanja stručnih kvalifikacija neravnomjerno popunjena. HKMS i HLK nisu donijele niti jedno rješenje u postupku priznavanja inozemnih stručnih kvalifikacija, zbog čega smo zaprimili veliki broj pritužbi.

U 2013, interes javnosti pobudio je i institut priziva savjesti, koji dopušta pojedincu da ne postupi po zakonskoj odredbi koja propisuje ponašanje protivno njegovoj savjesti. Pri tome je nužno da sloboda savjesti jedne osobe ne ugrožava ili isključuje prava drugih. Kako je pravo na priziv savjesti propisano zakonima koji uređuju rad doktora medicine, doktora dentalne medicine, medicinskih sestara, zdravstvenih i nezdravstvenih radnika koji sudjeluju u postupku provođenja medicinske oplodnje, a primaljama je priznato samo Etičkim kodeksom, preporučili smo da se propiše i Zakonom o primaljstvu.

Vlada RH usvojila je Strateški plan razvoja palijativne skrbi za razdoblje 2014. – 2016. godine, čime je naznačila pomak u ostvarivanju ustavnog prava na zdravstvenu zaštitu pacijentima oboljelim od neizlječivih bolesti, kao izrazito ranjivoj skupini građana kojim je predviđen i novi legislativni okvir za uvođenje novih organizacijskih oblika i sadržaja u sustavu palijativne skrbi. Međutim, Godišnjim planom normativnih aktivnosti za 2014. godinu Ministarstvo zdravlja nije predvidjelo donošenje novih, ili izmjenu postojećih zakona kojima bi to trebalo biti propisano.

PREPORUKE:

52. Ministarstvu zdravlja, da izradi nacrt dopune Zakona o zaštiti prava pacijenata odredbom o djelotvornom pravnom sredstvu za zaštitu prava propisanih tim zakonom, sukladno odluci Ustavnog suda RH od 12. ožujka 2008. godine.

53. Ministarstvu zdravlja, da izradi nacrt propisa kojima će propisati osnivanje novih organizacijskih oblika i sadržaja u sustavu palijativne skrbi predviđenih Strateškim planom razvoja palijativne skrbi za razdoblje 2014. – 2016. godine

54. Strukovnim komorama iz područja zdravstva, da odrede osobe koje će davati informacije i popunjavati bazu podataka o sustavu priznavanja stručnih kvalifikacija te da poštujući obvezu utvrđenu Zakonom o reguliranim profesijama i priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija, na zahtjev građana donose rješenja u postupku priznavanja inozemnih stručnih kvalifikacija.

55. Ministarstvu zdravlja, da izradi nacrt dopune Zakona o primaljstvu odredbom o pravu primalja na priziv savjesti.

Zdravstveno osiguranje

U pritužbama vezanim uz zdravstveno osiguranje, ukazivalo se na moguće propuste u radu HZZO-a i nepravilnu primjenu propisa, zbog kojih pritužitelji nisu mogli ostvariti prava iz obveznog i dopunskog zdravstvenog osiguranja te na nemogućnost plaćanja doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje stranaca, pa smo Poreznoj upravi uputili preporuku za otpis poreznog duga. Povodom pritužbi u kojima nismo bili nadležni postupati, pritužiteljima smo davali opću pravnu informaciju upućujući ih u to tko je nadležan za rješavanje njihovih pritužbi, kao i na sudsku nadležnost te na pravnu pomoć odvjetnika.

3.15. Diskriminacija u području zdravlja

Građani većim brojem pritužbi ukazuju na, prema njihovu viđenju, nepravednu raspodjelu financijskih sredstava u okviru zdravstvenog sustava. Iako smo strateški opredijeljeni za javno i svima dostupno zdravstvo, pacijenti su sve više prisiljeni koristiti usluge privatnog zdravstva. Osobe slabijeg imovnog stanja, koje nisu u mogućnosti platiti potrebnu zdravstvenu uslugu u privatnoj praksi, na taj način često ostaju bez pravovremene zdravstvene usluge.

Posebno je uočeno snižavanje razine zdravstvene zaštite HIV pozitivnih osoba, a zabilježeni su i slučajevi neovlaštenog i protuzakonnog iznošenja podataka o zdravstvenom stanju pojedinih pacijenata u javnost što dovodi do njihove dodatne stigmatizacije.

Primjena zastarjelih propisa kao što je Pravilnik o poslovima s posebnim uvjetima rada iz 1984. prisiljava službe koje ga primjenjuju na određeni stupanj improvizacije što uzrokuje pravnu nesigurnost, a obrazac uvjerenja o zdravstvenoj sposobnosti ne sadrži uputu o pravnom lijeku što je potrebno promijeniti.

PREPORUKE:

56. Ministarstvu rada i mirovinskog sustava, da izmijeni izgled i sadržaj obrasca Uvjerenja o zdravstvenoj sposobnosti (Obrazac RA-2) na način da se doda precizna i jasna uputa o pravnom lijeku koja će sadržavati kome i u kojem se roku ulaže žalba.

57. Ministarstvu rada i mirovinskog sustava, da u što kraćem roku donese Pravilnik o poslovima s posebnim uvjetima rada koji će uvažiti suvremene trendove radnog zakonodavstva i mjera zaštite na radu te dostignuća suvremene medicine i farmakologije.

58. Ministarstvu zdravlja i Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje, da osiguraju financijska sredstva dostatna za pravovremeno i zdravstveno-ekonomski najučinkovitije liječenje HIV pozitivnih osoba

3.16. Obrazovanje

Pučki pravobranitelj primio je 102 pritužbe roditelja koji smatraju da su im postupkom donošenja i sadržajem Odluke o uvođenju, praćenju i vrednovanju provedbe Kurikuluma zdravstvenog odgoja u osnovnim i srednjim školama (u daljnjem tekstu Odluka-KZO) povrijeđena roditeljska prava zajamčena Ustavom, međunarodnim ugovorima i zakonom. Pučka pravobraniteljica je, na poziv Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina započela s pripremom posebnog izvješća o poštivanju temeljnih ljudskih prava i sloboda roditelja u postupku uvođenja zdravstvenog odgoja u osnovne i srednje škole. Istovremeno, Ustavni je sud razmatrajući proceduralni aspekt Odluke-KZO, donio Odluku o pokretanju postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom i zakonom te ukidanju Odluke-KZO. Prema ocjeni Ustavnog suda, proces pravnog oblikovanja sadržaja zdravstvenog odgoja pokazao je nedostatak demokratskog pluralističkog pristupa, a Odluka-KZO, kao ishod tog procesa, ocjenjena je u proceduralnom aspektu nesuglasnom s Ustavom. Nakon toga, ministar znanosti, obrazovanja i sporta donio je Odluku o donošenju Nastavnog plana i programa zdravstvenog odgoja za osnovne i srednje škole, a na temelju javne rasprave odlučeno je da se, do donošenja Strategije odgoja, obrazovanja, znanosti i tehnologije i nacionalnog kurikuluma, zdravstveni odgoj u osnovnim i srednjim školama provodi u formi nastavnog plana i programa.

Hrvatski je sabor usvojio Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata kojim je uvažena preporuka pučke pravobraniteljice i brisan članak 48.b o izravnom upisu u srednju školu i na visoka učilišta djece vojnih i civilnih invalida rata. Na taj je način ovaj zakon usuglašen s člankom 66. stavkom 1. Ustava RH po kojem je obrazovanje u RH svakome dostupno pod jednakim uvjetima, u skladu s njegovim sposobnostima.

3.17. Diskriminacija u području i temeljem obrazovanja

Društveno i ekonomsko okruženje pojedinca uvelike utječe na razinu odnosno nastavak njegovog obrazovanja, pa su djeca čiji roditelji imaju niže od četverogodišnjeg srednjoškolskog obrazovanja značajno podzastupljena u tercijarnom obrazovanju. Uočena je i nedostatna povezanost sustava obrazovanja i tržišta rada, budući da poslodavci nisu informirani o kompetencijama stečenim pojedinom vrstom i razinom obrazovanja. Pojedini novoosnovani studiji, iako oglašavaju veliki broj mogućnosti zapošljavanja, ostali su neprepoznati na tržištu rada, a tome doprinosi i činjenica da niti pet godina od isteka roka, još uvijek nisu doneseni provedbeni propisi uz Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi.

Posebno osjetljivu skupinu u pogledu zapošljavanja čine osobe koje su nakon završetka preddiplomskih studija stekle naziv prvostupnika (baccalaureus), jer poslodavci smatraju kako oni mogu obavljati poslove koji ulaze u opis svega 11% radnih mjesta. Stručne pristupnike kao specifičnost hrvatskog obrazovnog sustava tržište rada još teže prepoznaje

nego prvostupnike. Iz pritužbi koje su nam upućene zbog diskriminacije temeljem obrazovanja, problematizira se neprepoznatost specijalističkih stručnih studija na tržištu rada te da se za brojna radna mjesta, bez vidljivog razloga i obrazloženja, traži završen preddiplomski i diplomski sveučilišni studij.

PREPORUKE:

59. Ministarstvima i drugim nadležnim tijelima, da analiziraju sadržaj propisa iz svoje nadležnosti u kojima se propisuju potrebna vrsta obrazovanja za pojedina radna mjesta te ih usklade s Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom i bolonjskim sustavom vodeći računa o zapošljivosti diplomanata stručnih i specijalističkih stručnih studija;

60. Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta, da donese Pravilnik o odgovarajućoj vrsti obrazovanja učitelja, nastavnika i stručnih suradnika koji će biti usklađen sa Zakonom o akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju.

3.18. Diskriminacija temeljem vjere

Događaji koji su obilježili proteklu godinu, potaknuti svjetonazorskim razlikama i u bliskoj svezi s religijskom pripadnošću, rasprave su o zdravstvenom odgoju i referendumu o ustavnoj definiciji braka kao zajednici žene i muškarca, ali i one o uvredljivosti plakata za jednu kazališnu predstavu. Netolerancija različitosti po pitanjima vjerskog uvjerenja ili njegova nedostatka, očitovala se, osim u neprimjerenim izjavama, i u vandalskim napadima i kamenovanju novootvorenog Islamskog centra u Rijeci, potom nizu fizičkih napada i vrijeđanja volontera i volonterki inicijative za skupljanje potpisa za referendum U ime obitelji, koji su kulminirali ozljedama volontera i paljenjem štanda, fizičkom napadu na bogoslove iz Manastira Krka te prijetnjama smrću studenskome kapelanu.

Još uvijek nije izvršena presude Europskog suda za ljudska prava iz 2010. godine u predmetu Savez crkava „Riječ života“, Protestantske reformirane crkva u RH i Crkve cjelovitog evanđelja (Hrvatska kršćanska koalicija) protiv Hrvatske, kojom je utvrđeno kršenje prava na sloboda vjeroispovijedi i zabranu diskriminacije i temeljem koje je RH obvezana regulirati vjerska prava zajednicama okupljenim u Koaliciju.

Postupajući po pritužbama na diskriminaciju temeljem vjere, uočili smo neprihvatljivo, formalističko tumačenje propisa o stjecanju vjerskih objekata prema kojem bi se oslobođenje od plaćanja poreza na promet nekretninama moglo realizirati samo kada bi vjerske zajednice kupovale već postojeće crkve, džamije i sinagoge jedna od druge. Ovakvom praskom stavljaju se u nepovoljniji položaj određene vjerske, uglavnom manjinske zajednice, koje češće koriste objekte koji nisu crkve i za svoje obrede kupuju stanove, kuće i poslovne prostore koje prenamjenjuju.

Protekle se godine, kako u našem postupanju tako i u praksi Ustavnog suda otvorilo i pitanje diskriminacije na području rada i zapošljavanja temeljem pripadnosti vjeri odnosno crkvenoj zajednici, odnosno pitanje hijerarhije i međusobnog odnosa različitih pravnih propisa. Postupajući po pritužbi utvrdili smo kako za radna mjesta šefa pravnih i općih poslova i voditelja referade poslijediplomskog studija na visokom crkvenom učilištu s obzirom na vrstu i narav posla koji se obavlja, kao uvjet nije opravdano tražiti dokaz o sakramentima, odnosno,

riječ je o diskriminaciji temeljem vjere. S druge strane, od vjeroučitelja se očekuje da po sudu crkvene vlasti budu prikladni za taj posao i da imaju isprave o kanonskom mandatu, pa ovdje nema diskriminacije.

Krajem 2013. godine pažnju javnosti izazvalo je održavanje kviza s tematikom ekologije koji je sadržajno obuhvaćao i vjeronauk, što je potaknulo pitanje imaju li svi učenici jednaku mogućnost postizanja uspjeha u kvizu. Iako smo još u ožujku 2012. uputili preporuku i upozorenje MZOS-u ukazujući na problem i nužnost promjene diskriminatorne prakse, kviz je, barem prema napisima iz medija, ukinut tek početkom 2014.

PREPORUKE:

61. Vladi RH, Ministarstvu pravosuđa i Uredu komisije za odnose s vjerskim zajednicama, da poduzmu dodatne napore u izvršenju presude Europskog suda za ljudska prava iz 2010. u predmetu Savez crkava „Riječ života“ i ostalih protiv Hrvatske;

62. Poreznoj upravi Ministarstva financija, da postupa sukladno Odluci Ustavnog suda RH od 19. prosinca 2012. te da sa svojih web stranica povuče mišljenje iz 2005. o primjeni oslobođenja od plaćanja poreza na promet nekretninama.

3.19. Neprihvatljivo i diskriminatorno izražavanje u javnom prostoru

Sloboda mišljenja i izražavanja obuhvaća slobodu medija, govora i javnog nastupa i od osobite je važnosti kako za pojedinca tako i za društvo u cjelini, no granica između slobode govora i govora mržnje još uvijek nije jasna, već je na sudovima da o tome izgrade praksu.

I 2013. je obilovala neprihvatljivim javnim govorom. Najvećim je dijelom on bio usmjeren na pripadnike nacionalnih manjina i LGBT zajednice, ali i općenito građane međusobno različitih političkih i vjerskih uvjerenja. U javnom prostoru mediji, uz političare, imaju jednu od značajnijih uloga, pogotovo kada iznose vijesti, priče i priloge vezane za pojedine manjinske skupine i kada utječu na formiranje javnog mijenja.

Protekle smo godine po prvi puta zaprimili nekoliko pritužbi na reklame pri čemu komercijalno izražavanje također potpada pod slobodu govora, ali kao i svaki drugi govor podliježe ograničenjima, zbog čega smo upozorili na stereotipe i diskriminaciju.

Skandiranje, „hukanje“ i pozdravljanje sa „Za dom spremni“ već su godinama dio ikonografije na nogometnim utakmicama kako domaćih klubova tako i Hrvatske nogometne reprezentacije. Ni prošla godina u tom pogledu nije bila iznimka, a brojne izrečene kazne za prekršaje povezane s diskriminacijom od strane FIFA-e i UEFA-e govore kako je stanje na i oko nogometnih stadiona u RH ozbiljno.

I proteklu su godinu obilježile rasprave i komentari na Internetu koji su se kretali u rasponu od vrijeđanja do govora mržnje i zbog čega su neki portali ukinuli mogućnost komentiranja. Uočava se i neprihvatljiva komunikacija na društvenim mrežama pri čemu postoje problemi u otkrivanju počinitelja, njenoj pravnoj kvalifikaciji i brojnosti.

PREPORUKE:

63. Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta i Ministarstvu unutarnjih poslova, da kontinuirano educiraju mlade o neprihvatljivosti svake vrste nasilja na sportskim natjecanjima, uključujući i neprimjereni govor odnosno govor mržnje.

3.20. Imovinskopravni odnosi

U okviru upravnih postupaka izvlaštenja i povrata oduzete imovine za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine pritužitelji su nam se najčešće javljali zbog dugotrajnosti postupka i visine ponuđene naknade. Naime, korisnici izvlaštenja rijetko nude adekvatnu naknadu, a vlasnici djelomično izvlaštene nekretnine najčešće su nezadovoljni jer ostatak ne izvlaštenog zemljišta ostaje neperspektivno za dalje korištenje i budući eventualni promet.

U postupku utvrđivanja naknade za oduzetu imovinu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine, prema pristiglim pritužbama zapaža se nezadovoljstvo ovlaštenika naknade zbog dugotrajnosti postupka nastalog potrebom za mnogobrojnom dokumentacijom koja mora pratiti zahtjev za vraćanje oduzete imovine, promjena koje su nastale raznim pravnim i geodetskim izmjenama na oduzetim nekretninama i poteškoćama pri identifikaciji tih nekretnina, kao i onih koje bi se trebale vratiti. Nadležna državna odvjetništva najčešće ulažu redovna ili izvanredna pravna sredstva zbog čega se postupak neminovno produžava.

Tijekom 2013., građani su nam se najviše obraćali u postupcima legalizacije odnosno ozakonjenja bespravno izgrađenih objekata, a osim pisanih pritužbi evidentiran je i veliki broj usmenih obraćanja građana radi povrede njihovih prava u postupcima koji se vode. Do sada je ustavnom sudu podneseno 30 prijedloga za ocjenu ustavnosti Zakona o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama, a pravo stanje rješavanja zahtjeva građana pred nadležnim javnopravnim tijelima moći će cjelovitije ocijeniti tijekom 2014.

PREPORUKE:

64. Uredima državne uprave u županijama i Grada Zagreba, nadležnim za imovinsko-pravne poslove, da dosljedno primjenjuju odredbu članka 67. ZUP-a u odnosu na vještake koji sudjeluju u postupku izvlaštenja.

65. Uredima državne uprave u županijama i Grada Zagreba, nadležnim za imovinsko-pravne poslove, da dosljedno primjenjuju odredbu članka 47. st. 4. ZUP-a u odnosu na sve korisnike izvlaštenja koji u naknadno ostavljenom roku ne kompletiraju dokumentaciju koja mora biti priložena uz zahtjev za izvlaštenje.

66. Uredima državne uprave u županijama i Grada Zagreba, nadležnim za imovinsko-pravne poslove, da u postupcima povrata ili utvrđivanja naknade za oduzetu imovinu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine, u kojima do sada nije zakazana ni jedna rasprava, osiguraju pretpostavke za njeno zakazivanje

67. Ministarstvu pravosuđa, da što prije pripremi posebnu Uredbu za utvrđivanje posebne vrste naknade Vladi RH za njezino donošenje.

68. Jedinicama lokalne i regionalne (područne) samouprave i Agenciji za poljoprivredno zemljište, da omogućе dostupnost podataka o raspoloživom poljoprivrednom zemljištu u vlasništvu države koje bi se dalo ovlaštenicima kao zamjensko zemljište, a posebno kad se radi o ovlaštenicima kojima je poljoprivreda osnovna djelatnost.

69. Uredima državne uprave u županijama, da ojačaju kapacitete i povećaju broj djelatnika u imovinsko-pravnim službama, kako bi se skratilo vrijeme trajanja postupka izvlaštenja i povrata oduzete imovine.

3.21 Zaštita okoliša

U pristiglih 20 pritužbi vezano za okoliš i 19 pritužbi vezano za buku, građani izražavaju ozbiljnu zabrinutost za svoje zdravlje, najčešće uslijed uvjeta i načina rada industrijskih postrojenja te odlagališta otpada u blizini naseljenih mjesta. Problemi su uočeni u sustavu praćenja kvalitete zraka u RH, posebice u Splitsko-dalmatinskoj županiji gdje se podaci s privatnih mjernih postaja onečišćivača koriste kao službeni podaci o kvaliteti zraka u državnoj mreži za trajno praćenje kvalitete zraka, bez konačnih provjera sukladno ZoZ.

PREPORUKE:

70. Ministarstvu zaštite okoliša i prirode, da u suradnji s nadležnim tijelima izradi cjelovit popis mjesta koja imaju odlagališta otpada i industrijske izvore onečišćenja okoliša, kako bi se moglo sustavno djelovati na preventivnim mjerama i sanaciji onečišćenja okoliša;

71. Ministarstvu zdravlja, da u suradnji s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo i drugim nadležnim tijelima započne sustavno prikupljati i analizirati podatke o utjecaju čimbenika okoliša na zdravlje, posebice u sredinama s izvorima onečišćenja okoliša.

4. OSOBE LIŠENE SLOBODE I OBAVLJANJE POSLOVA NACIONALNOG PREVENTIVNOG MEHANIZMA

Zaštita prava osoba lišenih slobode i jačanje njihove zaštite od mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja postiže se reaktivnim i preventivnim postupanjem.

Jednako kao i tijekom prethodnih godina, najčešći razlozi obraćanja osoba lišenih slobode pučkoj pravobraniteljici su uvjeti smještaja, pružanje zdravstvene zaštite, postupanje pravosudne policije, neodobravanje korištenja pogodnosti i premještaji. Provodeći ispitne postupke, sukladno ZoPP-u, tijekom 2013. posjetili smo Zatvor u Bjelovaru, Kaznionicu u Požegi i Kaznionicu u Turopolju, a proveli smo i kontrolni pregled prostorija za smještaj osoba lišenih slobode Policijske postaje Pazin. Jednako tako, ispitivali smo zakonitost postupanja nadležnih tijela, postupajući po pritužbama osoba s duševnim smetnjama, koje se nalaze u psihijatrijskim ustanovama i u domovima socijalne skrbi.

Obavljajući poslove NPM-a tijekom 2013. godine obišli smo: Odgojni zavod u Turopolju; Kaznionicu u Glini; Zapovjednu satniju Hrvatske ratne mornarice – Sv. Nikola – Lora; Pritvorsku policijsku jedinicu PU splitsko dalmatinske; Zatvorsku bolnicu; Policijsku postaju Poreč; Policijsku postaju Rovinj; Policijsku postaju Umag; Pritvorsku policijsku jedinicu PU istarske; Zatvor u Puli; Kaznionicu u Lepoglavi i Zatvor u Zagrebu. Također, prijedlozima smo sudjelovali u postupcima izmjenama i dopunama Zakona o izvršavanju kazne zatvora, Zakona o kaznenom postupku i Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama.

Uzimajući u obzir podatke dobivene u ispitnim postupcima po pritužbama te u obavljanju poslova NPM-a, zaključujemo da još uvijek postoji puno prostora za jačanje zaštite prava

osoba lišenih slobode. Naime, iako 2013. godine nismo utvrdili postupanja koja predstavljaju mučenje, utvrdili smo povrede prava osoba lišenih slobode te postupanja koja mogu predstavljati neljudsko ili ponižavajuće postupanje.

Uvjeti smještaja u zatvorskom sustavu, koje i nadalje karakterizira prenapučenost, jedan su od glavnih uzročnika povrede ili ograničavanja prava i sloboda osoba lišenih slobode. Prenapučenost zatvorskog sustava ne samo da je jedan od primarnih generatora povrede prava na smještaj primjeren ljudskom dostojanstvu i zdravstvenim standardima, već uzrokuje i ograničavanje brojnih drugih prava i sloboda. Iako je od 2010. godine zamjetan trend smanjenja napučenosti zatvorskog sustava, podatci o prosječnoj napučenosti zatvorenih uvjeta u zatvorima od 149% ukazuju da je i nadalje potrebno poduzimati mjere usmjerene na smanjenje napučenosti zatvorskog sustava. Ujedno, potrebno je što žurnije, sukladno odlukama Ustavnog suda RH, povećati kapacitete Zatvora u Zagrebu, a u Zatvorskoj bolnici ugraditi dizalo kako bi se omogućilo nesmetano kretanje zatvorenicima s invaliditetom.

Neodgovarajući uvjeti smještaja nisu generator povrede prava samo u zatvorskom sustavu, već i u pojedinim policijskim postajama i pritvorskim policijskim jedinicama. Stoga je potrebno da Ministarstvo pravosuđa i MUP prestanu koristiti prostorije namijenjene smještaju osoba lišenih slobode koje ne udovoljavaju međunarodnim i zakonskim standardima.

Na području zdravstvene zaštite, primjedbe zatvorenika odnosile su se kako na dostupnost tako i na kvalitetu zdravstvene zaštite. U svim kaznenim tijelima, zbog nedostatka stomatologa ili neopremljenosti ambulante, stomatološka zaštita nije jednako dostupna pa se negdje na pregled stomatologa čeka i do 3 mjeseca. Neki zatvorenici, oboljeli od hepatitisa C, kojima je preporučeno liječenje, a nemaju regulirano obvezno zdravstveno osiguranje preko HZZO-a i troškove liječenja je trebalo snositi Ministarstvo pravosuđa pa zbog nedostatka sredstava nisu liječeni. U većini kaznenih tijela i nadalje se krši pravo osobe lišene slobode kao pacijenta na privatnost, jer, u pravilu, liječničkim pregledima, osim psihijatrijskim, prisustvuju pravosudni policajci. Unatoč odluci Ustavnog suda iz 2010. i nadalje nije uspostavljen djelotvoran nadzor nad kvalitetom pružanja zdravstvene zaštite u cijelom zatvorskom sustavu. Izdvajanjem pružanja zdravstvene zaštite osobama lišenim slobode iz sustava pravosuđa u zdravstveni sustav, unaprijedila bi se kvaliteta pružanja zdravstvene zaštite.

Jedan od temeljnih nedostataka na ovom području zasigurno je neujednačeno postupanje prema osobama lišenim slobode. Iako takvo postupanje ne mora nužno predstavljati povredu njihovih prava, ono je štetno ukoliko se ne temelji na jasnim, unaprijed predvidivim kriterijima, koji jednako vrijede sve osobe u usporedivim situacijama. Nedosljednost i odsustvo ujednačenih kriterija posebice je štetno u primjeni posebnih mjera održavanja reda i sigurnosti. Također, jedan od razloga neujednačenog postupanja prema prisilno hospitaliziranim osobama s duševnim smetnjama je i činjenica da neke psihijatrijske ustanove nemaju zatvoreni odjel na kojem se treba provesti mjera prisilnog liječenja je i to jedan od razloga zbog kojeg se prema pacijentu primjenjuje sredstvo fizičkog sputavanja. Razlozi neujednačenog postupanja u najvećoj mjeri proizlaze iz manjkavosti zakonodavnog okvira i restriktivnog tumačenja ili nedosljedne primjene propisa. Upravo stoga potrebno je daljnje

poboljšanje normativnog okvira, posebice ZIKZ-a te izmjenu i dopunu dijela ZKP-a koji se odnosi na izvršenje istražnog zatvora. Jednako tako, nužno je osigurati uvjete za provedbu važećih propisa, primjerice čl. 44. st. 4. KZ-a, sukladno kojem se kazna zatvora do jedne godine može izvršavati u domu, što će doprinijeti i smanjenju napučenosti zatvorskog sustava.

Iako zatvorenici imaju na raspolaganju nekoliko sredstava za zaštitu svojih prava, upitna je njihova učinkovitosti. Naime, prema podacima kojima raspolažemo, nerijetko se događa da zatvorenici na pritužbe ne dobiju odgovor u zakonskom roku, odnosno da dugo čekaju na donošenje rješenja o osnovanosti njihova zahtjeva za sudskom zaštitom. Jedan od problema je i nepostupanje po pravomoćnim rješenjima suca izvršenja kojima je utvrđena povreda prava iz ZIKZ-a. Stoga je nužno provesti studiju o učinkovitosti sredstava zaštite prava osoba lišenih slobode, kako bi se utvrdila njihova dostupnost i djelotvornost te uklonili eventualni nedostaci.

U okviru djelovanja NPM-a u 2013. godini surađivali smo sa SPT-om i CPT-om te smo sudjelovali u radu Mreže NPM-ova JI Europe. Suradnja s državnim tijelima tijekom 2013. godine bila je dobra, pri čemu posebno naglašavamo značajno poboljšanje suradnje sa Središnjim uredom Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa.

U lipnju 2013. godine u Uredu pučke pravobraniteljice ustrojena je Služba za osobe lišene slobode i NPM. Međutim, dodavanje novih ovlasti i poslova nisu pratila odgovarajuća sredstva i ljudski resursi. S obzirom na to da postojeći kapaciteti Ureda nisu na zadovoljavajućoj razini, isto se odražava na obavljanje poslova iz ZoPP-a i ZNPM-a.

PREPORUKE:

72. Vladi RH, da u što kraćem roku ispuni obveze iz odluka Ustavnog suda (U-III/64744/2009, od 3. studenoga 2010. i U-III/4182/2008, od 17. ožujka 2009.);

73. Ministarstvu pravosuđa i Ministarstvu unutarnjih poslova, da nastave poboljšavati uvjete smještaja i prestanu koristiti prostorije namijenjene smještaju osoba lišenih slobode koje ne udovoljavaju međunarodnim i zakonskim standardima;

74. Ministarstvu pravosuđa, da osigura potreban broj zdravstvenih radnika te unaprijedi kvalitetu zdravstvene zaštite koja se pruža osobama lišenim slobode te s Ministarstvom zdravlja razmotriti izdvajanje pružanja zdravstvene zaštite osobama lišenim slobode iz sustava pravosuđa u zdravstveni sustav;

75. Ministarstvu socijalne politike i mladih i Ministarstvu zdravlja, intenziviranje aktivnosti na području smanjivanja institucionalizacije osoba s duševnim smetnjama, uključujući jačanje službi za zaštitu mentalnog zdravlja na lokalnoj razini.

76. Ministarstvu pravosuđa, uklanjanje ukazanih manjkavosti propisa, prije svega ZIKZ-a, ZKP-a i ZZODS-a;

77. Ministarstvu pravosuđa, provođenje studije o učinkovitosti sredstava zaštite prava osoba lišenih slobode.

5. OPĆE INICIJATIVE

U 2013. Ured je djelovao kroz nekoliko općenitih inicijativa koje su se odnosile na nekoliko ključnih društvenih tema; pitanje ovrha i ljudskih prava, referendumu o ustavnoj definiciji braka, uspostavi sustava besplatne pravne pomoći te suzbijanju diskriminacije.

Zbog porasta broja pritužbi u vezi ovršnih postupaka te činjenice kako su ovrhe postale jedan od gorućih društvenih problema, u listopadu smo organizirali javnu raspravu na temu „Ovrha i ljudska prava“. Zaključci i preporuke proizišle sa skupa su: potreba za boljim reguliranjem informiranjem dužnika i ovršenika o stanju duga, financijsko opismenjavanje građana te upoznavanje građana s ekonomskim i socijalnim pravima na svim razinama, jačanje mjera nadzora nad vjerovnicima – financijskim institucijama, razmatranje mogućnosti zakonske regulacije odnosa vrijednosti i predmeta ovrhe, primjena prakse Europskog suda za ljudska prava u pitanjima zaštite ovršenika, potreba zaštite prava radnika kod ovrhe poslodavca te primjena socijalnih mjera zaštite posebno ugroženih skupina građana.

U vezi referendumске inicijative pučka je pravobraniteljica tijekom godine reagirala priopćenjima samostalno u dva navrata, te zajedničkom izjavom s pravobraniteljicom za ravnopravnost spolova. Pritom je istaknula kako je promjena Ustava narodnim referendumom legitiman način izražavanja volje građana, no kako ustavne odredbe koje se tiču ljudskih prava ne bi trebale biti podložne promjenama putem referendumu. Naglasila je ključnu ulogu Ustavnoga suda u pitanjima tumačenja Ustava koju valja poštivati te zaključila kako su nužne što skorije izmjene Ustava i Zakona o referendumu kako bi se regulirao postupak i sadržaj budućih referendumskih inicijativa.

S obzirom na dugogodišnji angažman Ureda u pitanjima prava na jednak pristup pravosuđu, u više prilika uključili smo se u javnu raspravu i izradu novog Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, koji treba osigurati učinkovit sustav besplatne pravne pomoći socijalno ugroženima, uputivši i prijedloge za poboljšanje sustava Ministarstvu pravosuđa.

Naposljetku, tijekom svibnja i lipnja organizirali smo 4 regionalna okrugla stola u Puli, Rijeci, Splitu i Osijeku, kojima smo relevantne dionike informirali o zabrani diskriminacije, ulozi pučke pravobraniteljice u suzbijanju diskriminacije, trendovima u pritužbama koje smo zaprimali te potrebi boljeg povezivanja svih onih koji rade na suzbijanju diskriminacije i pružaju pomoć žrtvama diskriminacije. Tijekom održavanja okruglih stolova zaprimane su i pritužbe građana na diskriminaciju.

6. SUDJELOVANJE U IZRADI PROPISA

Sudjelovanje u izradi propisa i strategijskih dokumenata iz područja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije činio je važan segment rada Ureda kojim smo nastojali poboljšati pravni okvir za ostvarivanje prava građana. Ukupno smo sudjelovali u postupku izrade 17 nacrtu propisa temeljem ZOPP, ZSD i ZNPM, najčešće već za vrijeme trajanja javne rasprave, ali i davanjem mišljenja nositelju izrade propisa ili nadležnim odborima Hrvatskoga sabora. Uz Zakonu o izvršenju kazne zatvora, Zakonu o kaznenom postupku i Zakonu o zaštiti osoba

s duševnim smetranja, radi se i o: Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći, Zakonu o socijalnoj skrbi, Ovršnom zakonu, Zakonu o radu, Obiteljskom zakonu, Zakonu o najmu, Zakonu o strancima, Zakonu o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, Zakonu o statusu prognanika i izbjeglica, Zakonu o područjima posebne državne skrbi, Zakonu o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata, Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, Prijedlogu Direktive Vijeća o provedbi načela jednakog postupanja prema osobama bez obzira na vjeru ili uvjerenje, invaliditet, dob ili spolnu orijentaciju te Prijedlogu Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o mjerama za olakšavanje korištenja prava radnika u kontekstu slobode kretanja radnika.

7. PROMOCIJA LJUDSKIH PRAVA, DOMAĆA I MEĐUNARODNA SURADNJA TE JAVNO DJELOVANJE

Nove institucionalne ovlasti prema ZoPP iz 2012. i ojačani kapaciteti Ureda u ovom području rada i nova služba unutar Ureda, donijeli su konkretne rezultate u 2013. Istovremeno, imenovanje nove pučke pravobraniteljice pojačalo je interes javnosti za djelovanje institucije, dok su društvena zbivanja u Hrvatskoj tijekom cijele godine obilježile upravo javne rasprave i događanja vezana za ljudska prava.

Među najvažnije događaje u području suradnje institucije s drugim domaćim dionicima valja izdvojiti osnivanje Savjeta za ljudska prava pučke pravobraniteljice u koji je na mandat od četiri godine, temeljem javnoga poziva, imenovano osam članova iz redova predstavnika organizacija civilnoga društva, akademske zajednice, medija te nacionalnih manjina. Potpisan je Sporazum o međuinstitucionalnoj suradnji između pučke pravobraniteljice, pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, pravobraniteljice za osobe s invaliditetom te pravobraniteljice za djecu, koji će osigurati bolju komunikaciju među neovisnim tijelima za zaštitu ljudskih prava te u konačnici učinkovitiju zaštitu prava građana.

Sustavna suradnja s organizacijama civilnoga društva - regionalnim antidiskriminacijskim kontakt točkama Ureda, uspješno je nastavljena kroz provedbu projekata. Od ove godine suradnja s civilnim društvom širila se i izvan okvira ZSD-a na općenite inicijative, posebice teme zaštite prava građana uslijed ovrha, besplatne pravne pomoći i reagiranja povodom referendumskih inicijativa te suradnju na događajima vezanim uz prava nacionalnih manjina, posebice romske i srpske.

Tijekom 2013. pojačala se vidljivost Ureda javnim reagiranjima - ukupno je objavljeno 17 priopćenja, od kojih su najveću pažnju javnosti izazvala ona o govoru mržnje, neprimjeren govoru na sportskim natjecanjima, raspisivanju referenduma o promjeni Ustava, slučaju prisilne hospitalizacije te dvojezičnim natpisima u Vukovaru, a objavljujvana su i priopćenja povodom međunarodnih dana vezanih za ljudska prava. Službena web stranica www.ombudsman.hr obogaćena je sadržajima, a broj se njezinih posjetitelja povećao u prosjeku za 11% u odnosu na 2012. U rujnu je pokrenut i Twitter profil pučke pravobraniteljice pravobraniteljica@OMBUDSMAN.HR. Povećan je broj medijskih nastupa kroz TV i radio nastupe, prijenose internetskih portala te intervjuue u specijaliziranim časopisima, a porastao je i broj pisanih upita novinara.

U lipnju je Ured završio s provedbom projekta iz programa IPA "Uspostava cjelovitog sustava za zaštitu od diskriminacije" te je počela provedba projekta „Biram društvo bez diskriminacije“, kojeg Cenzura plus provodi u partnerstvu s Uredom pučke pravobraniteljice i tri naše regionalne antidiskriminacijske kontakt točke. Kako bismo osigurali dodatna sredstva za aktivnosti osnaživanja stručnih kapaciteta ureda, pripremili smo i projektni prijedlog u sklopu IPA 2012 fleksibilnog instrumenta za jačanje administrativnog kapaciteta, koji je privremeno odobren, a početak njegove provedbe očekuje se krajem 2014. godine.

U srpnju 2013. Međunarodni koordinacijski odbor za nacionalne institucije za ljudska prava pri Uredu Visoke povjerenice za ljudska prava UN-a ponovno je akreditirao instituciju pučkog pravobranitelja najvišim statusom neovisnosti „A“ sukladno kriterijima tzv. Pariških načela. U obrazloženju svoje odluke Odbor je uputio i tri dodatne preporuke: o nužnosti financijskog osiguranja sredstava za rad u proširenim ovlastima usprkos mjerama štednje u državnome proračunu, o potrebi za većom dostupnošću Ureda najranjivijim skupinama građana otvaranjem područnih ureda te potrebi da se u ZOPP preciznije definira obveza institucije da potiče ratifikaciju i pristupanje međunarodnim instrumentima za zaštitu ljudskih prava.

Uočen je zaostatak u izvješćivanju po međunarodnim dokumentima, u slučaju Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima od čak osam godina. Izuzetno je važno da RH ratificira Fakultativni protokol uz Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima te Revidiranu Europsku socijalnu povelju.

Ured je u studenome u suradnji s UNDP-om u Zagrebu organizirao seminar pravobranitelja iz Hrvatske i zemalja u regiji na temu utjecaja EU pridruživanja na ljudska prava i UPR procesa. Tijekom godine pučka pravobraniteljica, njezine zamjenice te djelatnici Ureda sudjelovali su na brojnim skupovima organizacija civilnog društva, međunarodnih organizacija i državnih tijela gdje su svojim izlaganjima predstavljali rad Ureda i sadržajno doprinijeli zaključcima skupova.

PREPORUKE:

78. Vladi RH, da donese novu Odluku kojom će imenovati koordinacijsko tijelo za izvješćivanje po konvencijama te imenovati tijela nadležna za izradu izvješća i ispunjavanje preporuka po pojedinim konvencijama.

79. Vladi RH, da se pokrene postupak ratifikacije Fakultativnog protokola uz Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (ICESCR) i Revidirane Europske socijalne povelje.

8. LJUDSKI POTENCIJALI, ORGANIZACIJA RADA I PRORAČUN UREDA

Hrvatski sabor imenovao je novu pučku pravobraniteljicu 15. veljače, a njezine zamjenice 15. srpnja 2013. Tijekom godine doneseni su temeljni podzakonski akti i strateški dokumenti: Strateški plan za razdoblje 2014.–2016., Poslovnik pučkog pravobranitelja, Pravilnik o unutarnjem redu i Odluku o označavanju sadržaja i načinu rješavanja pismena i predmeta iz djelokruga pučkog pravobranitelja. Poslovníkom je ustrojeno pet službi, sukladno novim

zahtjevima posla i ovlastima Ureda, a Pravilnik, sukladno ZOPP-u predviđa i rad u područnim uredima u Osijeku, Splitu i Rijeci.

Početak godine Ured je imao 35 zaposlenih službenika i dva namještenika, a krajem godine samo 29 službenika i jednog namještenika. Zbog proračunskih ograničenja nismo zapošljavali nove osobe, a posebno oslabljena je Služba za suzbijanje diskriminacije s 3 od potrebnih 9 savjetnika. U srpnju smo, zbog ušteda, iselili iz prostora u Ulici Kralja Držislava 6, pa otada Ured djeluje na dvije lokacije: u Opatičkoj i Petrićevoj ulici. U novi poslovni prostor na Trgu hrvatskih velikana 6 u Zagrebu, koji nam je dodijeljen u svibnju 2013., nismo preselili jer u proračunu nisu za to bila osigurana ni minimalna potrebna sredstva.

Značajno normativno jačanje Ureda i proširenje ovlasti na područje pravosuđa (što se pokazalo jednim od najvećih generatora povećanog broja pritužbi), promotivan rad na području zaštite ljudskih prava do kojeg je došlo stupanjem na snagu ZoPP 2012. i početak djelovanja Nacionalnog preventivnog mehanizma 2012., nije bilo popraćeno izdvajanjem dodatnih sredstava kako bi se te ovlasti mogle ispunjavati. Iako je u 2012. Proračun Ureda povećan radi preuzimanja djelatnika Centra za ljudska prava na 10.466.450,00 kuna, ipak nije bio dostatan, odnosno nije referentan za redovito obavljanje svih zadanih ovlasti, na godišnjoj razini. U 2013., umjesto da je povećan, taj je proračunski iznos dodatno smanjen na 9.248.988 kn, uz to što je Ured tijekom godine imao znatne dodatne izdatke koji nisu bili uzeti u obzir prilikom planiranja, radi čega nismo bili u mogućnosti na upražnjena službenička mjesta tijekom godine zaposliti nove djelatnike.

Za 2013., proračun Ureda je izvršen je u iznosu od 9.118.338 kn, odnosno 98,6%. Međutim, kada promatramo izvršenje u užem smislu, bez sredstava EU, ono je 8.721.310 kn, odnosno 99,05%.

U vremenu gospodarske krize, posve smo svjesni realnih ograničenja i potrebe štednje na svim razinama, posebice u racionalnom trošenju proračunskih sredstava. Međutim, u ovakvim okolnostima, očekivano, redovito i kvalitetno obavljanje svih poslova iz nadležnosti institucije pučkog pravobranitelja, ozbiljno je dovedeno u pitanje, a onemogućeno je i osnivanje područnih ureda. Posebice je nedostatan broj djelatnika za obavljanje poslova Središnjeg tijela nadležnog za suzbijanje diskriminacije, budući da nam tim poslovima trenutno rade tri osobe, od potrebnih devet. Na ovaj način i ovakvim proračunskim planiranjem, izravno se i snažno oslabljuje Ured pučke pravobraniteljice.

Kako redovito obavljanje poslova iz nadležnosti pučke pravobraniteljice ne bi došao u pitanje te kako bismo slijedili međunarodne obaveze otvaranjem područnih ureda, smatramo prije svega nužnim zaposliti dodatne djelatnike, kako bi dosegli broj zaposlenih iz 2012. godine i omogućili da se područni uredi uistinu otvore. U situaciji kada su ekonomska i socijalna prava građana sve više ugrožena pod teretom krize, ovakva organizacija rada pučke pravobraniteljice je nužnost, a nastavak rada u trenutnim okolnostima ozbiljno dovodi u pitanje ispunjavanje osnovnih funkcija ovog Ureda kao neovisne institucije za zaštitu ljudskih prava.

PREPORUKE:

80. Vladi Republike Hrvatske, da u skladu s relevantnim dokumentima i preporukama Vijeća Europe, Ujedinjenih naroda i Europske Unije, osigura dostatna sredstva u Državnom proračunu, kako bi se omogućilo optimalno djelovanje i ispunjavanje svih zakonskih ovlasti Ureda pučkog pravobranitelja, a osobito osnivanje područnih ureda izvan Zagreba.

9. ZAKLJUČAK

Godina iza nas obilježena je značajnim porastom broja predmeta od 63%, u odnosu na 2012. godinu. Najveće povećanje broja pritužbi i upita odnosi se na područje stambenog zbrinjavanja, prava branitelja, postupanja policijskih službenika, prava na zdravlje odnosno zdravstveno osiguranje, ovrhe, područje vlasničkih i stambenih odnosa te graditeljstva i prostornog uređenja.

Položaj etničkih odnosno nacionalnih manjina ogleda se u nedostatnoj provedbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, ali i u pitanjima ostvarivanja prava povratnika, dok su godinu obilježila i javna iskazivanja netolerancije spram manjinskih skupina uopće. Ostvarenje socijalnih prava je otežano, mreža socijalnih usluga nedostatna, a socijalne naknade često preniske za podmirenje osnovnih životnih potreba. Reforma skrbništva nije u potpunosti provedena, a briga za beskućnike u potpunosti prepuštena lokalnoj razini.

Jedan od najčešćih uzročnika povreda ili ograničavanja prava osoba lišenih slobode i dalje su prenapučeni uvjeti smještaja i nedostatna kvaliteta zdravstvene zaštite.

Iako je u području ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije uspostavljen relativno dobar zakonodavni okvir, propisi su često međusobno neusklađeni, njihova provedba zaostaje u praksi. Posebice je provedba upravnoga postupka problematična, kako u nedosljednoj provedbi Zakona o općem upravnom postupku, tako i u njegovom nejasnom tumačenju i nedostatnim kapacitetima za odlučivanje povodom žalbi.

Ured je stoga u 2013. radio pojačanim intenzitetom, ali s umanjenim ljudskim potencijalima, s jedne strane postupajući po pojedinačnim pritužbama građana, a s druge, općenitim inicijativama, uključivanjem u javne rasprave te radom na donošenju ili izmjenama propisa, pokušavajući utjecati na poboljšanje okvira u kojem će se ljudska prava ostvarivati. Međutim, normativno jačanje institucionalnih ovlasti posljednjih godina, bez osiguravanja za to potrebnih uvjeta, u konačnici znače slabljenje Ureda, od kojeg građani opravdano očekuju pojačanu uključenost u društvena zbivanja koja se tiču ljudskih prava te nadalje učinkovitost u rješavanju njihovih pritužbi.